

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIEREA
ARHIVELOR SECURITĂȚII

DOSAR

PRIVIND PE

LUCRETIU

PATRĂSCANU

si altii

P 000218 anexa1

Cota SRI 140002

Cota CNSAS P 218/1

anexa1

C.N.S.A.S.

PUE/Amo 1

*Forma prezentată în
sedința Prezidiului Permanent al
C.C. al P.C.R.*

RAPORTUL

Comisiei de partid, constituită în vederea clarificării
situației lui LUCREȚIU PATRĂȘCANU

Pe baza hotărârii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., o comisie de partid a primit sarcina să clarifice împrejurările în care a fost arestat, anchetat, condamnat și executat Lucrețiu Pătrășcanu. Comisia, formată din tovarășii Gheorghe Stoica, Vasile Patilinet, Ion Popescu-Puțuri și Nicolae Guină, a examinat, cu ajutorul unui colectiv^{x)}, documentele care au stat la baza procesului și a purtat discuții cu un mare număr din cei implicați în "procesul Pătrășcanu", cu principalii anchetatori și procurori, cu membrii completului de judecată, precum și cu unele persoane care au avut funcții de răspundere în acea vreme, la Serviciul Secret de Informații și la Ministerul Afacerilor Interne. În total au fost studiate 225 dosare, însumând peste 50.000 file.

x

x

x

Din documentele studiate și din discuțiile avute, rezultă următoarele:

Lucrețiu Pătrășcanu s-a născut la 4 noiembrie 1900 în Bacău, într-o familie de intelectuali cu vederi democratice.

^{x)} Colectivul a fost constituit în noiembrie 1965, pe baza hotărârii Secretariatului CC al PCR, fiind compus din tovarășii Vasile Patilinet, secretar al CC al PCR; Ion Stănescu, membru al CC al PCR, președintele Consiliului Securității Statului (din 1967); Grigore Răduică, șeful Secției pentru Controlul muncii la MFA, MAI și Justiție la CC al PCR (actualmente prim-vicepreședinte al Consiliului Securității Statului); Ion Nedrea, membru al Colegiului Central de Partid; Teodor Vasiliu, adjunct de șef de secție și șef al Comisiei Juridice a CC al PCR; Buru Lăfțer, adjunct al procurorului general;

In casa tatălui său se întâlneau în mod frecvent personalități de seamă ale culturii românești (M. Sadoveanu, G. Galaction, Jean Bart, I. Slavici, C. Stere și alții).

A intrat în mișcarea muncitorească în anul 1919 și a devenit membru al P.C.R. de la înființarea partidului.

In anii 1922-1923 a făcut parte din Comitetul Executiv al partidului și a fost prim redactor al ziarului "Socialismul". In anul 1927 a răspuns de redacția ziarului "Deșteptarea", aflat sub conducerea partidului comunist. A participat la majoritatea congreselor Partidului Comunist Român, iar în diferite perioade a făcut parte din colectivul de conducere al partidului, ca membru al Comitetului Central.

Din toamna anului 1933 până în primăvara anului 1934 a fost reprezentant permanent al P.C.R. la Comintern.

După revenirea în țară, la începutul anului 1935, a lucrat pe linie de propagandă la regionala de partid Iași, iar la sfârșitul aceluiași an a revenit în București, primind însărcinarea să se legalizeze, să ducă tratative cu alte partide și organizații pentru încheierea Frontului Popular și să organizeze apărarea în unele procese importante (P. Constantinescu-Iași, Ana Pauker ș.a.)

In 1931 a fost ales deputat în Parlament, din partea forțelor democratice.

Înainte de război a desfășurat activitate ziaristică și publicistică, sub semnătură proprie și pseudonimul A. Moldoveanu, iar după 23 August 1944, i-au fost editate câteva lucrări în care a abordat probleme de istorie, filozofie și viață politică.

A participat efectiv la pregătirea și desfășurarea actului de la 23 August 1944, fiind unul din principalii reprezentanți ai Partidului Comunist în contactele cu reprezentanții palatului regal și ai partidelor "istorice".

In perioada 23 August 1944 - martie 1948 a îndeplinit funcția de ministru al Justiției.

Conferința Națională a Partidului Comunist Român din octombrie 1945 l-a ales membru al Comitetului Central, iar în 1946 a fost cooptat - pentru un timp scurt - membru în Biroul Politic.

Atât înainte de 23 August 1944, dar mai ales după această dată, el a avut în unele probleme păreri deosebite, divergente, cu tevarăși din conducerea partidului și îndeosebi cu Gheorghe Gheorghiu-Dej.

La Conferința Națională a Partidului i s-au adus critici în legătură cu activitatea sa de la Ministerul Justiției.

În expunerea făcută de Gheorghiu Dej la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1946 cu privire la poziția Partidului Comunist Român față de curentele șovine și revizioniste, cuvântarea ținută de Lucrețiu Pătrășcanu la Cluj, în anul 1946, a fost calificată ca fiind o manifestare naționalist șovină.

Începând din vara anului 1946, - așa cum rezultă din documente - el a fost luat sub supravegherea serviciului secret de informații.

La Congresul partidului din februarie 1948 n-a mai fost ales membru al Comitetului Central, iar după Congres a fost eliberat din funcția de ministru al Justiției.

În ziua de 28 aprilie 1948, Lucrețiu Pătrășcanu a fost arestat din indicația lui Gh. Gheorghiu Dej, fiind ținut într-o casă a partidului și cercetat de o comisie de partid.

Din această comisie au făcut parte tovarășii: Teohari Georgescu, Iosif Bangheț și Alexandru Drăghici, iar la unele discuții cu Pătrășcanu a participat și Gheorghiu-Dej.

Cercetările pe linie de partid care au durat 17 luni nu au scos la iveală fapte care să justifice menținerea lui Pătrășcanu în stare de arest. Singura vină mai deosebită a fost aceea că a cunoscut pregătirile de fugă din țară a unor elemente - făcându-i-se și lui astfel de propuneri - pe care el nu le-a denunțat la timpul respectiv.

Imediat după reținerea sa, cu prilejul zilei de 1 Mai 1948, Lucrețiu Pătrășcanu a adresat o scrisoare către toți membrii Secretariatului partidului, în care se arată:

"Se împlinesc peste scurt timp 29 de ani de când am intrat în rândurile P.C. În acest lung șir de ani, de neîntreruptă activitate, am putut de multe ori greși, avea slăbiciuni în muncă, chiar abateri. Dar de nimeni și niciodată n-au fost puse la îndoială cinstea mea de comunist, devotamentul meu față de P., dorința și străduința mea de a urma fără șovăire linia P. Nostru. Și acum, sub noianul unor informațiuni de multă vreme ticluite - rezultatul unei evidente provocări - sînt pus în situația de astăzi. Nu voiesc să-mi micșorez vina de a fi fost lipsit de vigilență față de unii oameni cu care am venit în contact și de a fi discutat unele chestiuni care mă priveau, dincolo de cadrele P. Dar numai atât. Eu vă rog, ca tovarăși dintre care cu unii am început

activitatea mea în P., să judecați cu obiectivitate faptele, să cântăriți, fără idei preconcepute, materialul adus în discuție și să nu luați o hotărâre care ar avea ca urmare nu numai distrugerea mea morală, ci și cea fizică ..."

În continuare mai arată :

"Grelele încercări din ultimele două luni, și mai ales din ultimele zile, plătite cu mari suferințe și morale și fizice precum și întreaga discuție care a avut loc, m-au învățat multe, foarte multe lucruri. Am intrat în P.C. călăuzit de învățăturile lui Lenin, care în împrejurările diferite prin care nu o singură dată am trecut, mi-au dictat atitudinea și mi-au stat în apărare

Am cerut să mi se dea muncă de P. Același cerere o fac și acum prin această scrisoare. P. și conducerea lui au putința să controleze activitatea și atitudinea mea - nu după vorbe, ci după fapte. Este singurul lucru pe care îl cer" (Vol. 10 pag. 399 și verso).

Cu toate că Pătrășcanu fusese privat de libertate mai bine de un an și jumătate, iar pentru nedenunțarea celor ce voiau să fugă nu putea fi sancționat, potrivit legii, decât cel mult cu o pedeapsă de câteva luni închisoare, totuși, din indicația lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, el a fost predat organelor de stat și anchetat în continuare sub stare de arest, mai întâi la S.S.I. și apoi la M.A.I.

În această perioadă, la 6 decembrie 1949 a apărut în presă Raportul prezentat de Gheorghe Gheorghiu-Dej la Consfătuirea Biroului Informativ al Partidelor Comuniste, care avusese loc în a doua jumătate a lunii noiembrie 1949, raport în care Lucrețiu Pătrășcanu era stigmatizat ca agent al serviciilor de spionaj anglo-americane.

De menționat că pînă la această dată - așa cum rezultă din materialul documentar studiat - nu a existat nici un document, nici o mărturie care să justifice o astfel de acuzație.

În continuare, ancheta a fost orientată pentru a se obține probe din care să reiasă că Pătrășcanu ar fi fost agent al siguranței și al spionajului anglo-american.

Pînă în vara anului 1952, cu toate străduințele organelor de anchetă, nu s-a ajuns însă la rezultatele dorite.

Plenara C.C. al P.C.R. din mai 1952, care a dezbătut problema devierii de dreapta a criticat, printre altele, Ministerul Afacerilor Interne, de sub conducerea lui Teohari Georgescu, pentru faptul că nici "după patru ani de zile", nu^a dus pînă la capăt ancheta cu privire la acțiunea contrarevoluționară și de spionaj a lui Pătrășcanu și Kofler".

După Plenară, ancheta așa-zisului grup Pătrășcanu a fost scoasă din subordinea direcției de anchete a M.A.I. și s-a constituit un colectiv special de anchetă în frunte cu lt.col.Soltuțiu Ion, sub conducerea nemijlocită a ministrului Afacerilor Interne, tovarășul Alexandru Drăghici.

Colectivul a fost instruit de tovarășul Alexandru Drăghici și consilierii sovietici să ia toate măsurile pentru a obține probe din care să reiasă că Lucrețiu Pătrășcanu a fost agent al siguranței și spion anglo-american.

→ In acest sens, este semnificativă rezoluția pusă de lt.col. Soltuțiu pe sinteza cu rezultatul anchetei în cazul Pătrășcanu pînă în august 1952, rezoluție formulată pe baza indicațiilor primite de la tov.Alex.Drăghici și consilierii sovietici :

"Nu sîntem de acord cu prezenta sinteză generală deoarece ea prezintă grupul "Pătrășcanu" într-o formă falsă care nu corespunde cu realitatea.

Grupul Pătrășcanu este o bandă contrarevoluționară care împreună cu toate forțele reacționare din interiorul și din afara țării, au luptat pentru răsturnarea regimului nostru și a statului nostru.

Felul cum sînt redată aici lucrurile pare că Pătrășcanu cu banda lui are numai "greșeli". Aici nu-i vorba de "greșeli" ci de acțiuni criminale împotriva statului și a Partidului"(Vol.12 pag.1).

Pe baza acestor indicații, ancheta a mers pe linia înscenărilor, folosindu-se în acest scop, multiple mijloace ilegale, constrîngerii fizice și morale, falsuri ș.a.

La 18 martie 1954, Biroul Politic al C.C. al P.C.R., pe baza informării prezentate de ministrul Afacerilor Interne, a hotărît : "să se treacă la judecarea grupului de spioni în frunte cu Pătrășcanu. Procesul să aibă un caracter închis ..."

Procesul s-a judecat în zilele de 6 - 13 aprilie 1954, iar sentința a fost pronunțată la 14 aprilie. În noaptea de 16 spre 17 aprilie, Lucrețiu Pătrășcanu a fost executat la penitenciarul Jilava.

Din documentele cercetate rezultă că judecarea și condamnarea lui I. Pătrășcanu au avut la bază, ca principale acuzații, următoarele :

I. Crimă contra păcii, deoarece, ca agent al siguranței

burghezo-moșieresti și fasciste și ca agent al serviciului de spionaj englez, a desfășurat o activitate de distrămăre din interior a partidului, de paralizare a acțiunilor P.C.R. în lupta contra fascismului și a războiului imperialist, precum și de sprijinire a lui Antonescu și a războiului antisovietic;

II. Crimă de înaltă trădare, deoarece, după 23 august 1944, având calitatea de ministru al justiției, a organizat un grup complotist antistatal, care cu ajutorul imperialiștilor americano-englezi, prin serviciile lor de spionaj, a dus o acțiune de răsturnare prin violență a regimului democratic instaurat la 6 Martie 1945, în scopul suprimării independenței statului român;

III. Crimă de înaltă trădare, deoarece, a transmis serviciilor de spionaj american și englez, după 23 august 1944, informații cu caracter secret privind securitatea statului român.

Documentele studiate precum și discuțiile avute cu un număr însemnat din cei condamnați în lotul "Pătrășcanu", cu foști anchetatori, procurori și cu completul de judecată, scot în evidență faptul că invinuirile aduse lui L. Pătrășcanu sînt plămîdiri; declarațiile care au stat la baza invinuirilor conțin neadevăruri, nu se coroborează între ele, au fost obținute după mulți ani de anchetă, prin constrîngere fizică și morală fiind apoi retractate.

I.

1. Cu privire la invinuirea că L. Pătrășcanu a fost agent informator al siguranței burghezo-moșieresti și fasciste.

Comisia a constatat că nu există nici o dovadă din care să reiasă că L. Pătrășcanu a fost agent al siguranței. Atît ancheta cît și instanța și-au bazat această invinuire pe următoarele:

a/ În noiembrie 1952, Belu Zilber x) a declarat la anchetă apoi a susținut în fața instanței că Vintilă Ionescu, fost șef al siguranței statului, i-a spus că a reușit la sfîrșitul anului 1936 să-l recruteze pe Lucretiu Pătrășcanu ca informator al siguranței. (Vol. 17 pag. 14; Vol. 41 pag. 362-363).

x) Belu Zilber, profesor universitar, fost director al Institutului de conjunctură.

1552
Pătrășcanu
a fost anchetat
în 1952
de către
Zilber

Cele arătate de Zilber nu sînt adevărate.

În memoriul adresat din închisoare Comisiei Controlului de Partid, în iunie 1963, el scrie : "... sînt gata oricînd să dovedesc în fața oricărui for de partid, că atît declarațiile mele din perioada 1952-1954, cît și cele ale martorilor acuzatori, sînt în întregime false" (Vol.181 pag.28).

Radu Leca, fostul comisar general de pe lîngă centrala evreilor din perioada regimului antonescian, a declarat că în 1941, cînd urma să fie numit director general al siguranței, a făcut apel la prietenul său Vintilă Ionescu pentru a-l ajuta, împărțîndu-i din experiența sa de fost director general al siguranței. Cu acest prilej, Vintilă Ionescu i-a vorbit și despre informatorii pe care acesta i-a avut în rîndul P.C.R. Fiind întrebât în instanță dacă, în discuțiile cu Vintilă Ionescu, acesta i-a pomenit cumva și numele lui Lucrețiu Pătrășcanu (printre informatori), Leca a negat, arătînd :

"Despre Pătrășcanu mi s-a pomenit sub altă formă și cu altă ocazie. Mi s-a făcut aluzie la numele lui Pătrășcanu cu ocazia cînd s-a făcut schimbul dintre Ana Pauker și Codreanu din Basarabia și mi-a vorbit de el ca despre un comunist în general. Să vă spun cuvintele textual, pe care mi le-a spus despre Pătrășcanu "că este un comunist de salon, este un fleac și că pentru el nu contează" (Vol.17 pag.64-65).

b/ A fost considerat suspect faptul că, deși Lucrețiu Pătrășcanu a fost arestat de mai multe ori, după scurtă vreme, de fiecare dată i s-a dat drumul.

În perioada anilor 1924-1941 Lucrețiu Pătrășcanu a fost arestat și eliberat de șase ori (Vol.2 pag.112-113).

Documentele examinate dovedesc că Lucrețiu Pătrășcanu nu a fost arestat și eliberat ca urmare a vreunor legături cu siguranța și nu a avut nimeni altcineva de suferit de pe urma arestării și eliberărilor lui.

Singurul care a declarat că i s-a părut suspect modul cum a fost arestat, deținut și eliberat Lucrețiu Pătrășcanu după evenimentele de la Grivița, este SANDRU OVIDIU. El a motivat această suspiciune prin aceea că Lucrețiu Pătrășcanu a fost arestat la circa zece zile după evenimentele de la Grivița, a fost închis într-o cameră separată, iar la scurt timp a fost pus în libertate, fără a fi implicat în procesul ce a urmat (Vol.3 pag.289).

Din dosarul de siguranță al lui Lucrețiu Pătrășcanu reiese că acesta a fost arestat fiind bănuit că avea legături cu unii din conducătorii muncitorilor de la C.F.R. și că făcea parte dintre inspiratorii grevei din februarie 1933. El a fost deținut la Jilava circa două luni, după care a fost pus în libertate împreună cu un grup de 200 ceferiști, dar, deși a figurat ulterior printre acuzați, nu a putut fi judecat, deoarece plecase ilegal din țară, fiind trimis ca reprezentant al E.C.R. la Comintern (Vol.2 pag.113, 169).

c/ In perioada premergătoare războiului și a războiului antisovietic, deși ceilalți conducători comunisti care au fost arestați erau în închisori sau lagăre, Pătrășcanu a primit doar domiciliu obligatoriu la Poiana Tapului și i s-au dat repetate aprobări de a veni în București.

Lucrețiu Pătrășcanu a fost internat în lagăr circa 5 luni în 1940 (Miercurea Ciuc) și 8 luni în 1943 (Tg.Jiu), iar restul timpului până în decembrie 1943, el a avut domiciliul obligatoriu la Poiana Tapului, unde părinții săi aveau o vilă.

În documentele examinate nu s-a găsit nici-o dovadă din care să reiasă că fixarea domiciliului obligatoriu pentru Lucrețiu Pătrășcanu și posibilitatea ce i-a fost creată, începând din toamna anului 1943, de a veni uneori în București, au fost urmare legăturilor de colaborare a sa cu siguranța. Eliberările din lagăr, stabilirea domiciliului obligatoriu, precum și aprobările obținute de a veni în București la sfârșitul anului 1943 și începutul lui 1944, au fost urmare a faptului că familia sa de intelectuali era cunoscută și apreciată de anumite persoane cu funcții importante în aparatul de stat. La aceste persoane au intervenit Lucrețiu Pătrășcanu, soția și mama lui, cît și alte rude apropiate, printre care verii săi " colonelul Stoica Stefan, pe atunci secretar general la Ministerul Insestrării Armatei și colonelul Ulea Octav, care făcea parte din mareașalatul curții regale (Vol.5 pag.234-235, 240-242; vol.8 pag.29; vol.128 pag.38).

Din documentele siguranței rezultă că, în timpul războiului și alți intelectuali cunoscuți pentru vederile lor democratice au avut domiciliu obligatoriu sau au fost internați în lagăre.

În perioada cît a avut domiciliu obligatoriu, Lucrețiu Pătrășcanu a fost supravegheat cu strictețe, personal de către șeful postului de jandarmi, precum și de informatorii acestuia și de

agenții chesturii poliției județului Prahova; când venea în București era permanent supravegheat de cel puțin doi agenți. (Vol.4 pag.7, 38, 82-84; vol.5 pag.268, 270, 274, 314, 317-318).

Din anul 1940 și până în anul 1943, Lucrețiu Pătrășcanu nu a mai avut o legătură permanentă de partid, ori tocmai în această perioadă siguranța a dat cele mai grele lovituri partidului prin arestările făcute (vol.54 pag.54; vol.1 pag.55; vol.45 pag.377).

Lucrețiu Pătrășcanu a cunoscut despre pregătirile și a contribuit la înlăturarea lui FORIS, în aprilie 1944, dar siguranța nu a aflat decât în august 1944 că Foris ar fi fost înlăturat și că Partidul Comunist ar avea o nouă conducere (vol.12 pag.308; vol.2 pag.110-111, 161; vol.11 pag.3; declarația dată în februarie 1963 de Ion Taflaru, fost comisar șef de siguranță pentru problema comunistă).

În decembrie 1943, Lucrețiu Pătrășcanu a primit aprobarea să vină pentru 20 de zile în București pe motiv de boală, iar după expirarea acestui termen a obținut aprobări succesive de prelungire a șederii în Capitală până în mai 1944. De la această dată ne mai primind aprobări pentru prelungire, el a trecut cu aprobarea Partidului în ilegalitate și nu s-a mai înapoiat la Poiana Tapului. În rapoartele siguranței și declarațiile agenților de siguranță se arată că după ce Lucrețiu Pătrășcanu a dispărut, el a fost continuu și insistent căutat, dar n-a fost găsit (vol.132 pag.121).

d/ La începutul anului 1943 "în condiții suspecte" a fost internat în lagărul de la Tîrgu Jiu și apoi a fost scos din lagăr în august același an.

Din documente reiese că internarea lui Lucrețiu Pătrășcanu în lagăr, la începutul anului 1943, s-a datorat măsurilor de siguranță luate de regimul antonescian, în urma înfrîngerilor suferite de trupele germano-române pe frontul de la Stalingrad.

De menționat că, în acea perioadă, au fost internați și alți comuniști, oameni cu vederi progresiste, antifasciste, intelectuali muncitori etc.

Sînt însă și declarații ale lui Kofler, Calmanovici și Jak Berman în care se arată că Lucrețiu Pătrășcanu ar fi fost internat în lagărul de la Tg.Jiu pe baza indicațiilor spionajului englez, prin Alex.Stefănescu, cu dublu scop; pe de o parte, să facă legătura cu anumiți oameni internați care interesau serviciul de

spionaj englez, iar pe de altă parte, să-și creeze o aureolă de comunist lagherist pentru ca apoi, sub această aureolă, să fie folosit în vederea subminării din interior a partidului.

Kofler a dat o astfel de declarație la 16 august 1950, dar după câteva zile a retractat-o, arătând că nu corespunde realității poziție pe care a avut-o și în fața instanței de judecată (vol.46 pag.422-444, vol.21 pag.92 și 93/2, declarațiile lui Vinătoru Victor și Mișu Dulgheru).

Vinătoru Victor, care l-a anchetat pe Remus Kofler, a relatat că acesta a dat, în vara anului 1950, asemenea declarații acuzatoare, motivând că i-au fost cerute în acest sens. Astfel, în timp ce era internat în spital - sub stare de arest - Kofler a chemat pe anchetatorul său și i-a relatat că a venit cineva din partea Comitetului Central al Partidului, care l-a sfătuit ca în interesul partidului, să dea declarații așa cum i se cere de anchetatori, în sensul că el, împreună cu Lucrețiu Pătrășcanu și St. Foriș, punându-se în slujba siguranței antonesciene și a spionajului englez au acționat pentru destrămarea partidului comunist. Anchetatorul susține că l-a informat pe Gh.Pintilie și a primit dezlegarea să ia declarații în sensul celor de mai sus. Ulterior, deși Kofler a retractat aceste declarații, totuși conținutul lor a fost considerat ca real și s-a acționat în continuare pentru a se obține de la alți anchetați declarații care să confirme cele relatate de Kofler, Vinătoru Victor mai arată :

"În prima parte a acestei anchete, cu toate insistențele depuse, nu s-a putut obține confirmarea declarațiilor lui Kofler, situație față de care s-a hotărât de conducerea M.A.I., să se treacă la folosirea constrîngerii fizice, care a culminat pur și simplu cu copierea declarațiilor lui Kofler - bineînțeles nu în forță ci în fond, și silirea celor vizati să le semneze ...

În tot timpul i s-a spus (de către lt.col.Soltuțiu I.) că partidul deține anumite materiale, care dovedesc activitatea trădătoare a sus-numiților, dar că acestea conținând și anumite probleme interne de partid, nu pot fi date anchetei și respectiv să figureze în proces, astfel că de aici decurgea necesitatea construirii unor "probe" brodate pe scheletul declarațiilor lui Kofler ...

Dealtfel, însăși cuvîntarea tovarășului Gheorghiu Dej, ținută cu prilejul aniversării a 30 de ani de la înființarea P.C.R. constituie pentru noi dovada că partidul se situază

pe poziția de a accepta ca fiind adevărate cele declarate de Kofler, cum că Foriş, Kofler și alții alcătuiau o agen-tură dușmană pătrunsă în conducerea partidului ... " (de-clarația din 29 septembrie 1967).

*totul
se găsește*

În acest mod s-au obținut declarații de la Calmanovici și Berman, dar cu toate că pînă la urmă le-au retractat, fiind infir-mate și prin declarațiile foștilor polițiști și agenți de siguranță, ancheta și apoi instanța le-au considerat ca probe de vinovăție a lui Lucrețiu Pătrășcanu și a celorlalți. De exemplu, afirmația lui Jak Berman, că internarea în lagăr a lui Pătrășcanu ar fi fost aran-jată cu Rînzescu, subinspector general al siguranței, este infirma-tă de acesta, care declară:

"Nu am știut altceva despre Pătrășcanu decît că această persoană există și că face parte din Partidul Comunist ... în ce privește vre-o internare în lagăr a lui Pătrășcanu ... eu nu cunosc și de asemenea nu știu nici persoane care ar fi dispus vre-o internare în lagăr a lui Pătrășcanu" (vol.8 pag.48-49, vol.35 pag.17, 22, 131, 139, 149, 349-350, vol.36 pag.34).

Privitor la scoaterea din lagăr, el, Pătrășcanu, soția și alți membri ai familiei au declarat că aceasta s-a obținut ca urma-re a intervenției și a sumelor de bani date col. Gelep, fost secre-tar general al ministerului de interne.

Leoveanu Serban, fost comandant al lagărului Tg. Jiu, confir-mă faptul că Gelep a intervenit pentru eliberarea lui L. Pătrășcanu (Vol.15 pag.121).

De asemenea, cele relatate de Grăniceanu Dumitru, fost in-spector de poliție, care a făcut parte din comisia de avizare a eliberărilor din lagăr, precum și numeroasele cereri ale familiei lui L. Pătrășcanu, existente la dosarul său de siguranță, confirmă faptul că nu a fost nimic suspect în legătură cu eliberarea acea-tuia (vol.5 pag.337).

2) Cu privire la învinuirea că ar fi colaborat cu autorită-țile antonesciene, prin aceea că a fost primit de mai multe ori în audiență de fostul subsecretar de stat de la ministerul de Interne, Pîki Vasiliu și a acceptat propunerea făcută de acesta, în vara anului 1944, de a se întîlni cu Ion Antonescu.

Din documente reiese că mama sa a fost pe la Pîki Vasiliu în mai multe rînduri cu cereri de eliberare din lagăr a fiului ei, sau pentru a obține aprobări ca acesta să vină în București, iar L.

Pătrășcanu a fost la el de 2 - 3 ori în primăvara anului 1944, în scopul de a obține prelungiri pentru șederea în Capitală, cu excepția unei singure întrevăderi care a avut loc la cererea lui Piki Vasiliu.

Tobescu Constantin, fost director al poliției, siguranței și jandarmeriei în perioada 1940-1944, a declarat că : "genera-lul Vasiliu cunoștea de mai mult timp pe dl. Pătrășcanu și pe mama acestuia. Mi-a spus G-ral Vasiliu că este foarte bun prieten cu d-na Pătrășcanu, mama, încă din copilărie pe când se găseau în-preună la Focșani ... Precizez însă, că eu am văzut pe dl. Pătrășca-nu de două ori în cabinetul lui Vasiliu la București pe timpul cît acesta se găsea în această situație, adică se găsea în Bucu-rești cu aprobări" (vol.8 pag.18-19).

În același sens a declarat și col. Madirjac Alexandru, fostul șef de cabinet al lui Piki Vasiliu în perioada 1942-1944 (vol.15 pag.74-75).

Nu există nici-o dovadă din care să reiasă că între Lucre-țiu Pătrășcanu și Piki Vasiliu ar fi fost legături de colaborare. Atît el cît și mama sa au intervenit la Piki Vasiliu, deoarece acesta era un vechi cunoscut al familiei.

Lucrețiu Pătrășcanu a declarat că, în primăvara anului 1944, a fost chemat la Piki Vasiliu și acesta i-a propus să meargă la o întîlnire cu Ion Antonescu, în vederea unui schimb de păreri referitor la situația politică creată în urma înfrîngerilor de pe front. El a acceptat propunerea făcută dar întîlnirea nu a avut loc, deoarece Antonescu s-a răzgîndit între timp, nefiind de acord cu punctul de vedere transmis de Lucrețiu Pătrășcanu ca de-legația de armistițiu cu U.R.S.S. să reprezinte poporul, nu gu-vernul Antonescu.

Despre propunerea pentru o asemenea întrevădere, L. Pătrășca-nu a informat conducerea partidului prin tovarășul Bodnăraș și a primit acordul să se întîlnească cu Antonescu (vol.14 pag.419-421).

În afară de cele de mai sus, alte documente, care să se refere la legăturile lui Lucrețiu Pătrășcanu cu autoritățile antonesciene nu s-au găsit.

3/ Cu privire la învinuirea că Lucrețiu Pătrășcanu, punîndu-se în slujba serviciilor de spionaj englez ar fi acționat în ve-derea destrămării din interior a partidului și le-ar fi transmis acestora informații cu caracter secret.

Din studiul materialului documentar rezulta că învinuirea

a fost reținută pe baza unor declarații, obținute după vremea îndelungată de cercetări, prin constrângere și sugerare a ceea ce trebuie declarat.

Pînă în decembrie 1949 - așa după cum rezultă din materialul care a stat la baza condamnării lui L. Pătrășcanu, nu a existat nici un document, nici o mărturie, din care să reiasă că el a fost agent al serviciilor de spionaj străine. Astfel de "dovezi" au început să apară abia după publicarea în presă a raportului prezentat de Gheorghiu Dej la Consfătuirea Biroului Informativ al partidelor comuniste, care a avut loc în a doua jumătate a lunii noiembrie 1949, raport publicat la 6 decembrie, și în care se arată :

"Faptele date la iveală în procesul de la Budapesta, în Republica Populară Bulgaria, în Republica Populară Română și în celelalte țări de democrație populară, au dovedit pe deplin că Tito, ... Pătrășcanu și cei care împărtășesc ideile lor, sînt agenți ai serviciilor de spionaj imperialiste anglo-americane. Acești spioni și trădători odioși au ajutat încă în cursul celui de al doilea război mondial pe imperialiștii anglo-americani să pregătească puncte de sprijin pentru realizarea planului de dominație mondială" (Gh. Gheorghiu Dej - Articole și Cuvîntări, ed. III pag. 402).

După apariția acestui raport, organele de anchetă au acționat în direcția obținerii de mărturii pentru a se confirma cele arătate în cuprinsul lui.

La 13 decembrie 1949, a fost arestat Remus Kofler. Acesta, deși cunoștea raportul publicat în presă, totuși, timp de 8 luni, de ancheta nu a aratat nimic primitiv la faptul că L. Pătrășcanu ar fi avut legături cu Ștefănescu înainte de 5 aprilie 1944.

Remus Kofler, fost membru al C.C. al Partidului în anii războiului, a condus, în perioada 1937-1944, Comisia Centrală Financiară a Partidului, avînd colaboratori apropiați pe Emil Calmanovici și Jak Berman. În perioada războiului a fost atras - cu aprobarea și conducerii partidului - ca susținător din punct de vedere bănesc și Al. Ștefănescu, mare industriaș legat de capitalul englez, cunoscut cu vederi antihitleriste și anglofile (Vol. 23 pag. 92-94; vol. 35 pag. 22, vol. 46 pag. 17-20, vol. 130 pag. 181-182).

Al. Ștefănescu, desfășurînd o activitate antihitleristă, a început să aibă din toamna anului 1943, împreună cu Iuliu Maniu și alții, legături printr-un post de radio emisie-recepție, cu comamentul englez de la Cairo. Pe această cale a transmis unele informații despre situația din România, în special în legătură cu războ-

iul și de asemenea, a primit anumite informații de la Cairo (vol. 23 pag.94, 106-107). Principalele informații transmise precum și cele primite de la Cairo au fost comunicate și P.C.R. prin Comisia Centrală Financiară, în special prin Emil Calmanovici.

Schimbul de informații cu Cairo a existat îndeosebi începând din primăvara anului 1944 (Vol.23 pag.29, vol.46 pag.96-98, 117).

De menționat că după înlăturarea lui St. Foris din conducerea partidului, în aprilie 1944, noua conducere a partidului a dat sarcină lui Remus Kofler și Comisiei Centrale Financiare să mențină în continuare legăturile cu Ștefănescu și să transmită la conducerea partidului informațiile primite de la acesta, ceea ce s-a și realizat (vol.45 pag.111, 116, vol.47 pag.154-155).

În sensul celor arătate mai sus a dat R.Kofler declarații la anchetă, până în august 1950, iar cele arătate de el au fost confirmate printr-o serie de acte originale și prin declarațiile lui Calmanovici, Ștefănescu, Dragoș Pop și Berman (vol.45 pag.99, 109-110, vol.23 pag.8, 29-30, 52-53, vol.35 pag.22).

În cursul lunii august 1950 - în împrejurările arătate referitor la perioada când a fost internat în spital - R.Kofler și-a schimbat declarațiile, arătând că a avut legături de spionaj cu Ștefănescu și că această activitate a desfășurat-o împreună cu L.Pătrășcanu. El a afirmat că începând din vara anului 1942 și până la 23 august 1944 au avut loc pe această linie o serie de consfățuri secrete la care au participat, de obicei, Alexandru Ștefănescu, Lucretiu Pătrășcanu, Ștefan Foris și Remus Kofler, iar în unele cazuri și Victoria Sirbu și Titel Petrescu. Încă de la anchetă și în special în fața instanței, R.Kofler a retractat declarațiile date în august 1950 (vol.17 pag.263, 264).

La 26 mai 1951 a fost arestat Emil Calmanovici. De la această dată și până în toamna anului 1952, prin mai multe declarații, acesta a negat că ar fi desfășurat vre-o activitate pe linie de spionaj, susținând, în mod constant, că a avut legături cu Ștefănescu numai pe linia Comisiei Centrale Financiare a partidului, iar Lucretiu Pătrășcanu a fost cunoscut de el, abia după 23 august 1944. De asemenea, a arătat că știe că Lucretiu Pătrășcanu s-a întâlnit cu Ștefănescu de două ori în primăvara și vara anului 1944.

După constituirea grupului special de anchetă în frunte cu Soltutia, condus și îndrumat nemijlocit de către tovarășul Alex. Drăghici, s-a trecut la folosirea unor mai drestice mijloace de constrângere fizică și morală pentru obținerea de declarații din care să rezulte că Lucreția Pătrășcanu ar fi fost agent al siguranței și spionajului anglo-american, și ar fi desfășurat activitate antistatală.

Printre cei care au fost determinați, încă în cursul lunii octombrie 1952, să declare că L. Pătrășcanu a desfășurat activitate antistatală și de spionaj, a fost Emil Calmanovici. Ulterior, acesta a arătat că până în toamna anului 1952 i s-a sugerat, iar după această dată i s-a pretins, de către organele de anchetă, să declare într-un anumit sens contra lui L. Pătrășcanu, exercitându-se totodată asupra sa presiuni deosebite, morale și fizice. (Vol. 17 pag. 208, 210, 213, 216-217).

Calmanovici motivează în felul următor de ce a dat unele declarații mincinoase :

"După două luni de anchetă am fost ținută fără să mi se spuie nici o vorbă, mi se dădeu cărți, discursuri ale lui Gheorghiu Dej, în care Pătrășcanu era calificat ca agent imperialist..." (Vol. 168 pag. 88).

"Mi s-a arătat clar că este vorba să inventez fapte în care să mă implic în contra lui Ștefănescu, Pătrășcanu și Kofler" (Vol. 168 pag. 91).

"Apoi am fost bătut, trimis în beci cu tot felul de pretexte... și iar am fost bătut" (Vol. 168 pag. 90).

"Momentul 12.II.1953: Acțiune verbală impresionantă în numele partidului, să fac o muncă sfântă, revoluționară, lovind în cei trei dușmani ai partidului (Pătrășcanu, Foris și Kofler n.n.) căci am o obligație morală de a fi repede cu soția și copilul, căci am realizări importante la activul meu. Mi se cere să adopt linia pe care mi-o dă ancheta. Numai așa pot fi repede liber. Total spus categoric, solemn, întărit prin repetate angajări ale cuvântului de onoare. Am crezut în sinceritatea asigurărilor" (Vol. 168 pag. 21-22).

La 15 octombrie 1952 a fost arestat Jak Berman. În declarațiile date până la 20 noiembrie 1952, acesta nu a arătat nimic referitor la L. Pătrășcanu, deși, la întrebarea anchetatorului a indi-

cat persoanele cu care a avut legături pe linie politică în anii 1940-1944, precum și persoanele despre care avea cunoștință că au săvârșit fapte împotriva securității statului (numind pe Kofler, Ștefănescu și August).

Începînd de la 20 noiembrie 1952, Berman a dat o serie de declarații (care conțin multe contradicții și prezintă faptele în mai multe versiuni), arătînd în fața instanței că Lucrețiu Pătrășcanu ar fi avut legături de spionaj cu Alexandru Ștefănescu încă din anul 1940 și că el împreună cu aceștia s-a întâlnit cu R. Kofler și Calmanovici, pentru a discuta și stabili măsurile ce urmau să fie luate în vederea destrămării partidului.

Berman este singurul care nu a retractat la proces declarațiile lui L. Pătrășcanu ar fi desfășurat activitate de spionaj pînă la 23 August 1944.

Trebuie precizat că în cursul anchetei, unele afirmații făcute de Berman - în legătură cu rețeaua de informatori pe linia Pătrășcanu-Ștefănescu - au fost verificate, constatîndu-se că sînt false (Vol. 35 pag. 257, 324). Cînd a fost întrebare de ce a spus minciuni, el a răspuns:

"Pentru că eram mereu întrebare și eu nu știam altceva... Mi-a fost frică de bătaie". (Vol. 35 pag. 325, 329).

Cu toate acestea, și deși declarațiile lui Berman erau pline de contradicții și nu se coroboreau cu alte probe, ele au constituit temelul acuzației că L. Pătrășcanu a desfășurat activitate de spionaj înainte de 23 August 1944. După proces, Berman a retractat declarațiile acuzatoare pe care le-a dat.

Din documentele examinate nu rezultă că Lucrețiu Pătrășcanu ar fi desfășurat activitate de spionaj:

- În perioada 1940 - primăvara 1944 el a fost fie internat în lagăr, fie cu domiciliul obligatoriu, timp în care era supus unei stricte supravegheri din partea organelor de siguranță, jandarmerie și poliție ;

- În primăvara și vara anului 1944, el a avut unele întrevederi cu Al. Ștefănescu, susținînd că acestea au fost urmare a serviciilor primite din partea conducerii partidului în vederea răsturnării regimului antonescien. Aceasta rezultă și dintr-o scrisoare a Secretariatului partidului adresată lui R. Kofler la 28 iunie 1944

in care se arată: " Despre legăturile lui tov. Andrei (Pătrășcanu) cu Ion (Stefănescu n.n.) și cu alte persoane, cred că trebuie să intereseze pe tovarășii de la C.C.F. (Comisia Centrală Financiară n.n.). Este un secret de muncă în efort de preocupare lor. În măsuri te rog ca despre acest lucru să nu se mai pălăvrăgească, în interesul securității. Același lucru despre munca concepută de război - munca se face și aceasta este principalul"(Vol.47 pag.154).

Menționăm că această scrisoare a fost determinată de faptul că Berman și Calmanovici aflând că L.Pătrășcanu a luat legătura cu Stefănescu, s-au alarmat și au cerut conducerii partidului prin Kofler să li se precizeze cine va ține legătura în continuare cu Stefănescu ; aceasta deoarece Lucreția Pătrășcanu fiind un comunist cunoscut și urmărit de siguranță, mergând la Stefănescu cu care și ei aveau legături, pune în pericol stă securitatea lor cit și a altor activiști din Comisia Centrală Financiară(vol.45 pag.116; Vol.46 pag.125). Toate acestea infirmă deci versiunea potrivit căreia ar fi existat legături între L.Pătrășcanu, pe de o parte, Calmanovici, Berman, Kofler și Stefănescu, pe de altă parte, anterioare anului 1944).

II.

Cu privire la învinuirea că a organizat un grup complotist antisfătat, ducând o acțiune de răsturnare prin violență a regimului democratic instaurat la 6 Martie 1945.

În acest sens s-a înscenat că Pătrășcanu, după instaurarea guvernului Groza, la 6 Martie 1945, ar fi pus la cale răsturnarea lui și că în perioada "crizei regale" din toamna anului 1945 ar fi avut mai multe întâlniri secrete cu reprezentanții reacțiunii și cu regele, în scopul înlocuirii guvernului Groza cu un guvern condus de el. De asemenea, că în toamna anului 1946, în cadrul unor întâlniri secrete, ar fi perfectat o înțelegere cu reprezentanții partidelor reacționare și ar fi trecut la acțiuni practice pentru răsturnarea prin violență a guvernului.

a/ Învinuirea că Lucreția Pătrășcanu ar fi acționat pentru răsturnarea guvernului Groza are la bază numai declarația lui Zilber, dată după 5 ani de anchetă și din care rezultă că L. Pă-

18

urăscu a pus la cale această acțiune încă din martie 1945, cu prilejul întâlnirii avute cu Madison. Acestea contrazice declarațiile anterioare date de Zilber, din care reiese că întâlnirea cu Madison a avut un alt scop și conținut și nu se coroborează cu nici una din declarațiile celorlalți participanți la acea întâlnire.

b/În perioada "crizei regale", din toamna anului 1945 conducerea de partid fiind preocupată de găsirea unei soluții pentru ieșirea din criză, a dat printre altele sarcină și lui L. Pătrăscu să sune pe unii reprezentanți ai palatului și partidelor burgheze asupra intențiilor acestora.

Pe baza indicațiilor primite Pătrăscu a avut unele discuții cu Stăres, fost mareșal al Palatului, Grigore Niculescu Buzzești și Victor Rădulescu Pogoneanu reprezentanți ai burgheziei. În acest scop, a avut o întâlnire cu Stăres și două întâlniri cu ceilalți. La întâlnirile cu ultimii doi a căutat să afle intențiile palatului și a partidelor "istorice" în legătură cu criza și a încercat să-i determine să fie acceptate propunerile P.C.R. pentru ieșirea din criză. Aceștia neacceptând colaborarea cu guvernul Grosse, au propus mai multe formule de guvern prin care să se asigure o paritate între forțele politice, arătând, că în aceste condiții, acceptă chiar ca un comunist eventual L. Pătrăscu să preia Președinția Consiliului de Miniștri.

În legătură cu aceasta Pogoneanu a declarat:

"Am adăugat însă că, în cazul în care s-ar cădea de acord asupra unei colaborări de guverne pe baza unei participări egale a tuturor partidelor, socoteam personal că s-ar putea accepta chiar președinția unui comunist, care ar putea fi înșușită de ea. La aceasta Dl. Pătrăscu mi-a răspuns imediat și oarecum iritat, că nu interesează chestiunile de persoane și că nu are asemenea ambiții". (Vol. 3 pag. 251-252).

Declarațiile lui Pogoneanu sînt confirmate prin mărturiirile lui Radu Buzzești, spre deosebire de aceștia Pătrăscu a declarat că inițiativa propunerii a avut-o el. În acest sens a declarat:

"Am organizat o a doua întâlnire cu Pogoneanu și Niculescu Buzzești acesă la Florin Teodoru unde a rediscutat situația și am făcut sugestie ca regele să mă înădărească cu tranșarea crizei

constituționale, preluând provizoriu președinția Consiliului de Miniștri ca cel mai vechi ministru. Am informat partidul despre discuțiile cu cei 2, ascunzând însă sugestia privind persoana mea" (Vol. 1 pag. 357).

Începând din toamna anului 1952, Stîrcea a dat unele declarații în care a arătat că în perioada crizei ar fi avut patru întâlniri cu fostul rege.

Pe aceste declarații însă, nu se poate pune temei, întrucît, sînt izolate, nu se coroborează cu alte probe și conțin contradicții cu privire la împrejurările în care au avut loc pretinsele întâlniri. Într-o declarație dată la 28 iunie 1951, Stîrcea a arătat că s-a văzut o singură dată cu L. Pătrășcanu la Torosien scasă, în primăvara anului 1945 (vol. 69 pag. 51). Într-o altă declarație dată în 1962 el a arătat că cele scrise în vara anului 1951 referitor la întîlnirile lui cu L. Pătrășcanu sînt cele mai exacte și nu le retractează (dosar nr. 40.046 vol. 5 pag. 1172).

c/ În cadrul anchetei începînd din primăvara anului 1953, s-a înscenat că cele două întîlniri secrete cu caracter contra-revoluționar, care au avut loc în octombrie 1946 la locuința lui Octavian Neamțu și care au fost dovedite în procesul Maniu, ar fi participat, la prima întîlnire, Zilber ar mai fi participat L. Pătrășcanu și Ștefănescu.

Declarații în acest sens au dat Stîrcea, Zilber, Radu Buzzești, Octavian Neamțu și Camil Demetrescu.

Pe aceste declarații nu se poate pune bază pentru următoarele motive :

- În procesul Maniu s-a stabilit că cele două întîlniri de la Neamțu au avut loc, una în primele zile ale lunii octombrie 1946, iar cealaltă în a doua jumătate a lunii, însă înainte de 20 octombrie, ceea ce a reieșit și din primele declarații date, la anchete privind L. Pătrășcanu, de către cei arătați mai sus;

- În perioada primei întîlniri, atît L. Pătrășcanu cît și Zilber se aflau la Paris, iar la data cînd a avut loc cea de a doua întîlnire, lipsea din țară Zilber. Lucrețiu Pătrășcanu s-a întors de la Paris la 8 octombrie 1946, iar Zilber la 21 octombrie 1946.

- Deoarece s-a creiat o contradicție cu privire la posibilitatea participării lui L. Pătrășcanu și Zilber la aceste întîlniri, ancheta a acționat în sensul de a obține declarații din care să rezulte că întîlnirile au avut loc după 20 octombrie, dar, în acest

fel, s-a intrat în contradicție cu alte probe din care reiese că unii dintre participanții la întâlniri se găsesc în diferite localități din țară.

- În declarațiile date în perioada 1947 - primăvara anului 1953, de către Stîrcea, Pogoneanu, Octavian Neamțu, Camil Demetrescu și Rada Buzzești, s-a existat concordanță deplină asupra datei întâlnirilor, participanților la ele, a problemelor discutate și modului de desfășurare. Imediat ce a apărut ideea că la aceste întâlniri au participat și L. Pătrășcanu, Belu Zilber și Al. Ștefănescu, au apărut contradicțiile, și cu tot efortul depus de anchetă ca prin confruntări și sugestii să-i pună cît de cît de acord, această problemă n-a putut fi rezolvată decât parțial.

- Pogoneanu, care a fost organizatorul acestor întâlniri secrete, a negat tot timpul în mod categoric faptul că L. Pătrășcanu sau altcineva din partea lui, ar fi participat sau ar fi știut despre ele. Cu toate acestea, în mod deliberat, el nu a fost confruntat cu nici unul din participanții care au declarat, pînă la urmă, că la întâlniri ar fi fost și L. Pătrășcanu.

- Este semnificativ, de asemenea, și faptul că Ionescu Bălăceanu, despre care s-a reținut că ar fi transportat cu mașină la aceste ședințe pe L. Pătrășcanu, Zilber și Al. Ștefănescu, a negat categoric și a susținut că nici măcar nu știe unde locuiește Octavian Neamțu. Totuși, nici el nu a fost confruntat cu vreunul din cei care au relatat despre rolul său în cadrul întâlnirilor de la Octavian Neamțu.

- Din declarațiile date de Zilber în cursul anchetei, reiese că deși, în special din toamna anului 1952, a început să relateze fapte deosebit de grave cu privire la L. Pătrășcanu, cînd i s-a cerut, la începutul anului 1953, să arate ce știe despre întâlnirile de la Octavian Neamțu, el a declarat că nu știe să fi avut loc asemenea întâlniri. Ulterior, la presiunile anchetei și ca urmare a faptului că prin întrebările puse i s-a arătat că ar fi avut loc asemenea întâlniri, dîndu-se în același timp numele unor participanți, el a sfîrșit prin a "recunoaște" că știe despre întâlniri, că a participat la ele din înămînarea lui L. Pătrășcanu și că la ultima din ele a participat și acesta împreună cu Alex. Ștefănescu.

În primele sale declarații în care relatează despre aceste întâlniri, Zilber a făcut afirmații cu privire la data ținerii

ședințelor, cei prezenți la ele și problemele discutate- care nu corespund cu cele arătate de cei care au participat de fapt la întâlniri. Abia după ce a fost confruntat succesiv cu Stîrcea, Octavian Neanțu, Camil Demetrescu și Badu Buzăști și aflînd de la aceștia cînd au avut loc, ce s-a discutat și cînd a participat la întîlnirile respective, el și-a pus de acord declarațiile cu ale celorlalți (Vol.40 pag. 436- 441).

- Primul care a declarat că la întîlnirile de la Octavian Neanțu a participat și L.Pătrășcanu a fost Stîrcea. Declarațiile sale false au fost făcute în urma presiunilor exercitate și a înțelegerii sale cu anchetatorii.

Intr-o notă raport întocmită în aprilie 1954 de lt.col. Soluțiu și aprobată de tov. Alexandru Drăghici , se arată :

" Din materialele anchetei noastre reieșea că Stîrcea nu este străin de acțiunile grupului Pătrășcanu. Încolțit de noi la cercetări, Stîrcea a declarat că într-adevăr știe dar nu va declara nimic cu privire la Pătrășcanu, decît numai condiționat și că dacă vom accepta condiția pusă de el nu ve lucruri într-adevăr uimitoare și pe care noi nu le cunoaștem și nici nu le putem cunoaște fără el. Condițiile au fost următoarele :

1. Ancheta să procedeze în așa fel ca nimeni din cei anchetați să nu-și dea seama că de la el au pornit lucrurile ;
2. După proces să -i dăm voie să scrie o scrisoare în străinătate soției lui, prin care să ceară prietenilor lui din afară să determine unul din guvernele imperiale spre a-l cere guvernului român și în cazul cînd va fi cerut, guvernul român să-l cedeze.

Noi neavînd nici un material privitor la cele cunoscute de Stîrcea, am acceptat propunerea lui și el (Stîrcea) ne-a dezlegat întreg complotul lui Pătrășcanu cu conducătorii reacțiunii și palatul, lucru confirmat apoi de toți cei ce au fost cercetați de noi" (vol.70 pag.327).

Din relatările lui Soluțiu reiese că, pentru a da declarații scuzătoare impotriva lui L.Pătrășcanu, Stîrcea a pretins că personal ministrul Afacerilor Interne să-i dea asigurări privind

satisfacerea condițiilor puse de el. În acest scop a fost primit de tovarășul Alexandru Dragăci, care i-a dat asigurări că i se va permite să plece din țară.

Într-o declarație dată în 1962, înainte de a fi eliberat din închisoare, Stircos a arătat :

" De asemenea, tin să menționez că am restabilit cu cea mai mare precizie în cursul verii 1951 în primele mele două declarații scrise despre relațiile mele cu Pătrășcanu... toate întâlnirile și discuțiile avute cu el și ceilalți participanți înainte de 23 August și după aceea până la plecarea mea de la palat în 17 noiembrie 1944, precum și ulterior până la arestarea mea. Or, nu numai că nu retrec sau infirm o iotă din acele declarații, ci dimpotrivă le scot cele mai bune și exacte documente pentru cunoașterea corectă și precisă a evenimentelor premergătoare și imediat următoare actului de la 23 August ..." (Dosar nr. 40.046 vol. 5, pag. 1172.)

În declarația la care se referă Stircos, dată la 28 iunie 1951, el arată că l-a întâlnit pe L. Pătrășcanu în 1946 de două ori și că ambele întâlniri au avut loc înainte de plecarea lui Grigore Buzzești din țară (4/5 octombrie 1946), după care s-au mai văzut în primăvara anului 1947 (vol. 69 pag. 52-53). Reiese deci clar că nu l-a văzut pe L. Pătrășcanu la întâlnirile de la Octavian Neamțu din octombrie 1946.

Semnificativ este și faptul că în discuțiile purtate cu unul din ofițerii de securitate, în momentul plecării lui definitive din țară în 1964, Stircos l-a întrebat: " Si totuși, domnule, spuneți-mi măcar acum, ce ați avut cu Pătrășcanu ?".

III.

Referitor la învinuirea că ar fi trimis serviciilor de spionaj american și englez, după 23 August 1944, informații cu caracter secret.

În toamna anului 1952, s-au obținut ca " dovezi" declarațiile date de Zilber Herbert, Lena Constante, Hary Brauner și Torosian Harandt, persoane aflate în entourageul lui L. Pătrășcanu, în sensul că aceste, împreună cu ei, după 23 August 1944, ar fi desfășurat activitate trădătoare furnizând informații cu caracter secret englezilor și americanilor.

Declarația lui Stircos

În urma verificărilor făcute au rezultat următoarele :

a/ Zilber Herbert, care încă din 1928 era agent al serviciului sovietic de informații și a fost reactivizat la sfârșitul anului 1944, a primit sarcina să intre în legătură cu Madison și Roberts, ofițeri americani, atașați pe lângă reprezentanța americană din țara noastră. (Vol. 39 pag. 53-60; vol. 40 pag. 103; vol. 40 pag. 107-110). Zilber i-a destăinut lui L. Pătrășcanu misiunea ce o avea și sarcina primită; el l-a informat însă că Madison este "muncitor tipograf, cu vederi progresiste - comunist chiar", iar ulterior i-a propus să-i facă cunoștință cu el, întrucât dorește să cunoască conducătorii ei Partidului Comunist Român. În același timp i-a spus că Madison a cerut să fie primit și de Ana Pauker și V. Luca dar că Ana nu l-a primit, iar V. Luca i-a vorbit ce din ziar.

După oarecare ezitare, L. Pătrășcanu a acceptat propunerea, considerând că aceasta ar fi utilă atât regimului nostru cât și activității lui Zilber. (Vol. 2 pag. 228-229; vol. 37 pag. 549). El a cerut însă ca întâlnirea să nu aibă un caracter oficial și în general să nu se afle despre ea. Zilber a organizat întâlnirea la domiciliul Lenei Constante, iar L. Pătrășcanu a venit împreună cu soția. Întâlnirea a durat circa 30 minute și a avut caracterul unei întrevederi protocolare, Zilber făcând oficiul de traducător (vol. 38 pag. 303-304, 353).

Ulterior, la începutul anului 1947, când Pătrășcanu se afla la Paris pentru semnarea Tratatului de Pace, a fost căutat prin Terosian și apoi vizitat de Madison, care s-a interesat de Zilber înmînându-i pentru aceasta o scrisoare și un stilou. Cu acest prilej neexistînd un traducător, nu s-a putut încheia o conversație, iar vizita a durat doar cîteva minute. (Vol. 43 pag. 20, 114, 157, 230).

După mai mult de 4 ani de anchetă în toamna anului 1952, Zilber a declarat că legăturile pe care împreună cu L. Pătrășcanu le-a avut cu Madison, cu caracter de spionaj în favoarea americanilor. În februarie 1966, într-un memoriu adresat conducerii de stat, motivînd această declarație, el a spus :

" Col. Soltutiu.... mi-a cerut să declar toate crimele făcute de Lucreția Pătrășcanu... Pentru a mă convinge, am fost bătut o primă dată în noaptea 17/18 septembrie 1952 și pentru a mă îndemna să nu ezit, am fost bătut de trei ori la tălpi în noaptea de 24/25 septembrie 1952. Am înțeles

despre ce este vorba și m-am declarat agent de siguranță, spion anglo-american... Bineînțeles că în numeroase declarații am declarat toate complicitățile. Apoi a urmat procesul... Pentru a evita glonțul, mi-am susținut declarațiile".

b/ Înainte de război, Lena Constante [redacted]

[redacted] Nicolae Gross, inginer petrolist care, în 1940 a fost nevoit să părăsească țara din cauza persecuțiilor rasiale. Inițial el a plecat în Israel, apoi la Cairo, iar după război în Anglia. În timpul războiului, când se afla la Cairo, Nicolae Gross a fost utilizat pentru emisiunile în limba română ale postului de radio englez.

După război Lena Constante a menținut sporadic legături prin scrisori cu Nicolae Gross, iar în toamna anului 1947, s-a întâlnit cu acesta pentru câteva zile, la Praga, [redacted]

După trei ani de anchetă, sub stare de arest, Lena Constante a fost determinată să declare că a transmis lui Nicolae Gross unele informații, privind "situația din țară" și că despre aceasta a avut cunoștință și L. Pătrășcanu. Referindu-se la condițiile în care a făcut apăsătorii declarații, la 8 ianuarie 1952, ea a arătat că a fost ținută în anchetă zi și noapte, amenințată, sugerându-i-se ce spune să declare. I s-a spus că Zilber și Pătrășcanu nu recunosc că prin intermediul ei au avut legături informative cu Nicolae Gross. Fiind însă convinsă de contrariu, ea și-a dat seama că i se cere cu insistență să facă declarații neadevărate. Printre altele ea a arătat :

"Când am mărturisit seara că am mințit, domnul anchetator mi-a spus că el are declarația mea iscălită și că o consideră bună orice aş mai face eu. Acest lucru, plus promisiunea lui că dacă fac dificultăți anchetei, pedespsa luată pe baza acestei declarații va fi mai grea, m-a înțarit în convingerea mea că mi se cere o minciună și a doua zi am spus iar, că mențin declarația. Nu am fost însă în stare să suport remugările de conștiință ce le aveam și apoi mă gândeam că sînt nevoită, dacă merg pe drumul acesta, să-l vîr și pe Pătrășcanu în această minciună și atunci după 4 sau 5 zile, am spus iar că nu pot minți mai departe la care am fost amenințată cu arestarea părinților mei, dl. anchetator scriind ordinul în fața mea, dînd și un telefon

și spunându-mi că-mi dă timp până a doua zi de dimineață. Ingrosită la gândul arestării acestor bătrâni, mi-am spus că trebuie să duc minciuna pe drumul dictat de anchetă..." (Vol. 66 pag. 68).

De menționat că retrăgerea deși a fost făcută în faza anchetei, în fața lui Gh. Pintilie, totuși declarațiile de recunoaștere, date anterior, au constituit proba hotărâtoare în dovedirea pretinsei activități de spionaj pe care ar fi desfășurat-o împreună cu Pătrășcanu.

La baza acestei învinuiri, au fost puse și unele declarații date de Hary Brauner - un alt intim de al lui Pătrășcanu - care a pretins că acesta a transmis prin el serviciului de spionaj englez, informații cu caracter secret.

Declarațiile acestuia nu pot justifica învinuirea întrucât au fost date după ce timp de aproape doi ani se negase orice amestec în afaceri de spionaj, conțin numeroase contradicții și nu se corelează cu nici o altă probă.

În afară de acestea, încă de pe când se afla în executarea pedepsei, Hary Brauner s-a plins că procesul a fost o înscenare și că declarațiile i-au fost smulse prin constrângere.

Deși Lucrățiu Pătrășcanu^{nu} a recunoscut să fi avut legături informative cu agenți ai serviciilor de spionaj englez și american, el nu a fost totuși confruntat, în legătură cu această problemă, cu nici una din persoanele menționate.

+
+ +

În afară de cele arătate mai sus, Lucrățiu Pătrășcanu a mai fost învinuit și pentru următoarele fapte :

1. Atât înainte cât și după 23 August 1944, ar fi avut manifestări dușmănoase la adresa Uniunii Sovietice.

Atitudinea antisovietică a lui L. Pătrășcanu a fost reținută de considerentul că a făcut aprecieri negative cu privire la unele stări de lucruri din URSS cunoscute de el din perioada când se afla acolo ca reprezentant al partidului nostru pe lângă Comintern, a criticat anumite aspecte ale raporturilor dintre URSS și țara noastră, în special în legătură cu modul în care s-au desfășurat lucrările pentru armistițiu, clauzele acestuia și modul de

aplicare a lui; ar fi adoptat o poziție ostilă Uniunii Sovietice la încheierea acordului economic cu aceste, în anul 1945, cît și la Conferința de Pace de la Paris.

Temeiul acestor invinuiri îl constituie unele declarații date de Elena Pătrășcanu, Zilber Herbert, Hazy Breuner, Lena Constante, Herendt Torosien și Mircea Durna, precum și unele relații ale lui L. Pătrășcanu.

- Din studiul materialelor rezultă că L. Pătrășcanu a consemnat încă din anul 1937 unele stări de lucruri din Uniunea Sovietică. Astfel, el a discutat cu soția că în acea perioadă s-a avut loc reprimarea elementelor troțkiste și a celor bănuite de spionaj, reprimare care a lovit și în emigrația românească, în general fiind executate persoane nevinovate. El nu credea că Zinoviev și Kamenov au fost efectiv amestecați în omorîrea lui Kirov, după cum nu credea că Buharin și Troțki au fost de la început în serviciul unei puteri străine (vol. 88 pag. 76-77).

Lucrețiu Pătrășcanu critica faptul că Stalin a scris istoria P.C.U.S., în care și-a rezervat un rol important. Mai rezultă că el a criticat politica Uniunii Sovietice, socotind că pactul de neagresiune cu Germania hitleristă va produce confuzii mișcării revoluționare internaționale (vol. 88 pag. 56, 74; vol. 87 pag. 108).

În discuțiile cu soția, L. Pătrășcanu i-a arătat că în perioade cît s-a aflat în Uniunea Sovietică s-a intrat în conflict cu unele persoane din aparatul Cominternului, care s-au opus reîntoarcerii în țară, deși el cerea aceste în mod insistent, susținînd că nu vrea să rămînă în emigrație ca un pensionar. De asemenea, i-a relatat că el nu a fost de acord cu metode și practici de muncă a Secțiunii Balcanice a Cominternului (vol. 14 pag. 221, 377).

Lucrețiu Pătrășcanu și-a exprimat nemulțumirea stît cu privire la modul de desfășurare a tratativelor de armistițiu din sept. 1944, unde a participat ca șef al delegației, cît și în ceea ce privește condițiile impuse României.

Din declarațiile date de Elena Pătrășcanu, Hazy Breuner și Mircea Durna, rezultă că L. Pătrășcanu cît și ceilalți membri ai delegației române au fost profund nemulțumiți de faptul că tratativele au fost tergiversate și nu au început decît în seara cînd s-a anunțat "ocuparea Bucureștiului" și la Moscova s-au tras salve de tun și au început jocurile de artificii.

Elene Pătrășcanu susține că soțul ei a afirmat într-o discuție pe care eu avut-o amândoi, că sovieticii nu au fost învințați de actul de la 23 August, preferând să ocupe România pentru a justifica astfel clauzele grele ale armistițiului pentru țara noastră.

Din copia noiei stenogramă (vol.10 pag. 209-252) reiese că delegația română a avut timp de studiu numai 24 de ore pentru convenție, iar protocolul de aplicare a convenției de armistițiu, care constituia actul principal cu obligațiile ce ne reveneau. Le-a fost făcut cunoscut în timpul ședinței când s-a " discutat " și aprobat, ceea ce practic echivalează cu o simplă formalitate.

Din lecture stenogramei se desprinde că textele convenției se citeau și se aprobau aproape fără deliberare.

Deși delegația română a formulat unele obiecțiuni care puteau fi luate în considerație, au fost respinse de Molotov, fără a se mai accepta vre-o discuție.

Astfel, o cerere a delegației române a fost făcută în legătură cu modalitatea de plată a celor 300 mil. dolari, sumă fixată pentru despăgubirile de război și plătibilă, potrivit convenției, în rate anuale de câte 50 mil. dolari. Delegația română a cerut ca ratele din primii ani să fie mai mici decât cele din anii următori când, situația economică a țării fiind mai bună, s-ar putea mai ușor suporta obligațiile.

Molotov a respins această cerere, susținând că venitul național al României este de două miliarde dolari anual, astfel că cei 50 mil. dolari pe an nu ar agresa situația economică a României. Delegația română a contestat aceasta, arătând că România avea un astfel de venit înainte de război, că s-au produs distrugerii și că războiul continuă cu Germania hitleristă, astfel că venitul țării nu este mai mare de 600 mil. dolari anual, (vol.10 pag. 228-232).

Teohari Georgescu declară că în toamna anului 1944, când Ana Pauker a venit de la Moscova, a adus și o stenogramă a tratativelor de armistițiu și atunci când a înmănat-o conducerii partidului, a afirmat : " uitați-vă ce poziție a avut Pătrășcanu la armistițiu! Ce centă dăte în partid ? "

Referitor la poziția lui L. Pătrășcanu cu privire la încheierea acordului economic cu URSS în anul 1945, s-a reținut că acesta l-ar fi îndemnat pe Mircea Durnea, pe atunci ministru de finanțe, să saboteze încheierea acestui acord.

Pentru lămurirea poziției lui L. Pătrășcanu și stabilirea adevărului, ancheta nu a procedat la confruntarea lor, iar Mircea Durma care a dat declarație în sensul că a acceptat în-damnul lui L. Pătrășcanu de a sabota, n-a fost trimis în judecată.

2. Ar fi făcut pregătiri pentru a fugi din țară și a cunoșcut pieșurile de fugă ale unor elemente reacționare pe care nu le-a adus la cunoștința organelor competente.

Printre documente nu au fost găsite dovezi din care să reiasă că Pătrășcanu ar fi intenționat să fugă din țară sau că ar fi făcut pregătiri în acest scop.

a/ Acuzația că L. Pătrășcanu ar fi făcut pregătiri pentru fugă, s-a bazat în principal pe declarația lui Torosian Herant fost consul general al României la Paris în perioada 1946-1947. Torosian a fost prins în martie 1948, în timp ce încerca să treacă în mod clandestin frontiera, pentru a merge la Paris unde își lăsese soția bolnavă, fapt pentru care a fost condamnat la 5 ani închisoare corecțională (vol.43 pag.17-18.)

După un an și jumătate de la condamnare, el a fost luat din nou în anchetă și după multe insistențe a fost determinat să declare că la Oradea a fost prins în momentul când se documenta în vederea întocmirii planului de fugă din țară a lui L. Pătrășcanu (vol.17 pag. 139 ; vol. 43 pag. 173-174, 231, 280-281; vol.44 pag. 143-144). Deși aceste declarații contraziceau faptele reale și dovezile care atestau că el a fost prins când era pe punctul de trecerea frontierei (își expediasse la graniță prin călăuză, bagajele personale și urma să se reîntâlnească cu călăuzea pentru a merge la punctul de trecere), totuși în mod intenționat, ele au fost luate în considerație de către anchetă și instanță, nefăcându-se nimic pentru a se elucida această contradicție (vol.54 pag. 15-18).

b/ Declarații în problema fugii din țară au mai dat și Betea Nicolae, Micșu Remus, Lena Constante, Ratiu Anton și însuși Pătrășcanu.

Din declarațiile acestora reiese că L. Pătrășcanu a luat cunoștință de pregătirile de fugă din țară a unor elemente, făcându-i-se și lui de mai multe ori astfel de propuneri de către Betea Nicolae și alții. El a respins însă asemenea propuneri, iar

în unele cazuri și-a dat dornul acordul, dar practic n-a întreprins nimic în acest scop.

În vara anului 1947, Betes Nicolae i-a propus lui L. Pătrășcanu să nu se mai înapoieze în țară de la Congresul juriștilor democrați care au avut loc la Bruxelles, deoarece viața sa este în pericol. L. Pătrășcanu afirmă că deși nu a dat crezare celor spuse de Betes că viața i-ar fi în pericol și inițial i-a respins propunerea, până la urmă, pentru a scăpa de insistențele acestuia, i-a răspuns că se va mai gândi - și dacă se va hotărî să rămână, îi va da un telefon de la Bruxelles, la creștii Pătrășcanu a argumentat că răspunsul a fost formal, deoarece nu a făcut nici un fel de pregătire, n-a comunicat nici șefiei sale, cu care a fost împreună la Bruxelles, cele discutate cu Betes, nu a dat nici un telefon de la Bruxelles și, cea mai bună dovadă, este răspunsul sa în țară (vol.10 pag. 435-436).

De altfel, fiind la Bruxelles și aflând de arestarea în țară a grupului Maniu, el a organizat o conferință de presă în care a argumentat, timp de o oră și jumătate, de ce lichidarea acestui grup, ca principală agentură americană în România era "legitimă și necesară" (vol.10 pag. 125).

În toamna anului 1947, Betes i-a propus din nou lui L. Pătrășcanu să fugă din țară, afirmând că pot pleca împreună cu un avion. El a revenit cu insistență, de mai multe ori asupra acestei propuneri, în speranța că va reuși să-l convingă pentru a fugi împreună. L. Pătrășcanu a declarat că, deși inițial, a respins aceste propuneri, ulterior, văzând că nu poate scăpa de insistențele lui Betes, i-a apărut ideea să-i facă o promisiune formală că va pleca, determinându-l pe acesta să se pregătească de fugă, iar la momentul stabilit pentru decolare, Pătrășcanu să nu se prezinte, urmând ca Betes să plece singur. (Vol.10 pag. 435-437; vol.82 pag.25; vol.1 pag.25, 49-51).

Vine mare a lui Pătrășcanu este că el nu a spus la cunoștință conducerii partidului propunerile de fugă pe care i s-au făcut. În legătură cu acestea el a dat următoarele explicații:

"... de ce nu am denunțat partidului toată chestia și aceste ar fi fost o soluție. Aici este marea și adeverata mea vină: dat fiind legăturile mele antiparti-

nice cu B., date fiind "serviciile" pe care mi le-a făcut, dat fiind sentimentul meu de vinovăție față de conducerea partidului din care făceam parte - am stat în culpă dacă să fac acest pas, tocmai în momentul când eu lucram intens și cu tot elanul la reforma justiției, muncă merită să îndrepte unele din greșelile trecutului apropiat și deci să refacă încrederea partidului în mine, tocmai în domeniul justiției, unde am fost de atâtea ori criticat - pas care ar fi dezvăluit toate legăturile și colaborarea mea cu B. Si îndoindu-mă că l-am denunțat. Trebuie să mărturisesc cinstit că și de astă dată eu intervenit la mine argumente sentimentale : cum să denunț și să trimit la închisoare un om care îmi era atât de "devotat", care era atât de grijăliu de viața mea, de siguranța acestei vieți etc. Mărturisesc aici și recunosc această gravă greșală și slăbiciune. Suferințele și frământările pe care le-am trăit, nu plătesc desigur această greșală, dar am făcut-o" (Vol. 10 pag. 438).

la repetiție
Din documentele cercetate și din analiza faptelor reale rezultă că L. Pătrășcanu ~~nu a avut intenția de a părăsi țara~~, deși a avut multe prilejuri în acest sens. El a fost în câteva rânduri peste graniță împreună cu soția, a fost președintele comisiei de vize și pașapoarte și deci nu avea nevoie să apeleze la niște aventurieri pentru a-i organiza țara, reieșe și din următoarea relatare a lui Botea Nicolae, asupra modului în care L. Pătrășcanu nu a reacționat la une din propunerile sale de a fugi peste graniță.

"A tăcut încordat mai multe clipe și mi-a răspuns: "Amice Botea, cred că ceea ce ție mi-ai spus, ție mi-ai spus dintr-o prietenie nechipzuită, dar dintr-o prietenie. Voi încerca să uit. Să știi însă pentru totdeauna că oricâte neînțelegeri ai avea cu tovarășii de partid, aici îmi este locul și aici rămân. Intre o lume și alta alegerea îmi este pe deplin făcută. De altfel, dacă nu ai avea din când în când goluri de inteligență, n-am avut atâtea ocazii cu plecările în străinătate ? Si nu

sint decit cîteva săptămîni de la întoarcerea mea de la Congresul Internațional Juridic. Lupta mea este o luptă în cadrul aceleiași partide. Să lași de o parte pentru totdeauna astfel de gînduri pentru că o prietenie care poate duce împotriva partidului și a intereselor clasei muncitoare, este nu numai murdară, ci și criminală". (vol. 78 pag. 42).

În același fel a reacționat Pătrășcanu și la ultima propunere de fugă din țară făcută de Betea la începutul anului 1948, prin Anton Retiu. Convorbirea avută cu Pătrășcanu și redată de Retiu s-a desfășurat astfel:

- Ce este cu D-ze Retiu - ce dorești ?

- "Sint trimis de Betea ..."

- " Ei! ce vrei? ce mai dorește de la mine ? (Era cam repezit și s-a enervat cînd i-am pomenit de Betea)".

" M-a trimis să vă rog să-mi spuneți dacă v-ați hotărît să plecați peste graniță".

- Nu! Nu plec! Ce nu vă este bine? Cum^o să plec ? Vedeți-vă de treabă! Ce ști înnebunit?! Era transfigurat și abia putea vorbi de revoltat ce era. Nu tin minte dacă l-a făcut pe Betea zăpăcit și aventurier sau ne-a zis-o la plural - sinteți niște zăpăciți... niște aventurieri".

- Domnule ministru, Betea mi-a spus să vă transmit că în cazul acesta el pleacă și să vă întreb dacă sinteți de acord".

- "Să plece ! Il privește ! Vă privește!! Să se ducă în virtindu-se ca ciocîrlis! Nu mă interesează !!!" Vol. 82 pag. 25.

Analizînd documentele existente și ascultînd relatările unora din cei anchetați, ~~am ajuns la concluzia~~ ^{se pare} că pentru complotarea lui L. Pătrășcanu, în mod provocator, i s-a propus cu insistență să fugă din țară. Încă din anul 1946, cînd el se afla la Conferința de Pace de la Paris, în țară circula zvonuri, pe larg cunoscute în opinia publică, despre " intenția" lui de a rămîne în străinătate. Atît de larg era comentată această versiune încît, rudele și prietenii săi, fiind îngrijorați, i-au telefonat și i-au scris, informîndu-l ce se discută și chemîndu-l să se reîntoarcă cît mai repede pentru a se pune capăt zvonurilor (vol. 10 pag. 411 - 412; vol. 64 pag. 196).

În legătură cu desfășurarea anchetei și a procesului, am constatat : Cu toate că în fața instanței de judecată a fost adus un așa-zis "grup Pătrășcanu", în realitate Iucrețiu Pătrășcanu nu a avut nici un grup, ci acesta a fost creat în cursul anchetei, în mod premeditat, pe baza unor indicații date de cei care au condus ancheta.

În această privință, Pintilie Gheorghe, fost priu-adjunct al ministrului Afacerilor Interne, a arătat :

"La M.A.I. a fost predat pentru anchetă un "grup Pătrășcanu". Din documentele existente însă, reieșea că aceștia nu constituiau un grup, ci unii dintre ei, luați în mod independent, aveau fapte pentru care trebuiau anchetați, fapte care însă nu aveau nici o legătură cu ceilalți și mai ales cu Pătrășcanu.

Marea greutate pentru organele M.A.I. a fost de a se găsi modalitatea pentru a fi implicați împreună în aceleași infracțiuni ... preocuparea principală era de a face tot felul de planuri prin care să se găsească o soluție pe baza căreia anchetatorii să capete orientarea asupra modului cum să ajungă la legarea celor anchetați unul de altul, prin "fapte". Această preocupare era deoarece în discuțiile cu unii tovarăși din conducerea partidului, ei arătau că nu se poate să nu fi existat legături de natură dușmănoasă partidului, între aceste elemente" (declarație pag.2-3).

Conducerea M.A.I. s-a ocupat în mod efectiv de dirijarea anchetatorilor, pentru a se obține de la cei arestați, mărturisiri de vinovăție penală, și a realiza coroborarea între declarațiile acestora. Săptăminal, iar uneori de 2-3 ori pe săptămână, se țineau ședințe la tov. Alex. Drăghici, cu participarea unor cadre cu sarcini de răspundere din M.A.I. și a consilierilor sovietici, în care se analiza stadiul anchetei și se stabilea modul de a acționa în continuare. Declarațiile erau analizate împreună cu anchetatorul respectiv, indicându-se apoi celorlalți anchetatori ce anume trebuia să obțină de la persoanele pe care le aveau sub anchetă.

Pentru a obține declarațiile dorite, s-a încălcat în mod grosolan legalitatea și s-au săvârșit abuzuri grave, printre care:

1. S-a folosit bătaia și epuizarea fizică, ajungându-se până la schingiurii: bătaia până la sînge pe întregul corp, desbrăcat complet și legat de proțap; smulgerea părului din cap; nepermiterea de a dormi zile și nopți de-a rîndul; obligarea de a

sta permanent în picioare (mai ales femeile); subalimentația și infometarea prelungită etc.

În acest fel s-a procedat cu Calmanovici Emil, Berman Jak, Zilber Herbert, Remus Kofler, Lena Constante, Betea Nicolae și alții. (Vol.73 pag.161-162; vol.75 pag.43; vol.181 pag.28, vol.185 pag.32; declarațiile date în 1967 de cei anchetați și de anchetatori).

2/ S-au folosit presiuni morale pentru constrângerea celor anchetați, ca să declare așa cum li se impunea:

a/ Celor anchetați li s-a cerut "să ajute partidul" dînd declarații împotriva lui L.Pătrășcanu, R.Kofler și altora. În diferite memorii ale sale, Calmanovici a arătat printre altele:

"... mi se spune ... în numele partidului, alături de care este locul d-tale fîi cer să faci o muncă sfîntă revoluționară, de om nou, să lovești fără cruțare în cei trei conducători, dușmani ai clasei muncitoare, ai partidului ... Nu trebuie d-ta să te opui partidului ...

... Trebuie să adopți total linia pe care ți-o dăm noi" (vol.175 pag.42-43).

"În anchetă mi s-a spus dezeci de ori, dumeata nu te gîndi la d-ta, lovește în cei trei, d-ta nu te poți apăra, te reabilităm noi ... Mi s-a arătat clar că este vorba să inventez fapte în care să mă implic în contra lui Ștefănescu, Pătrășcanu și Kofler" (vol.168 pag.91).

b/ Unii din cei anchetați au fost constrinși să dea declarații așa cum li se cerea, fiind amenințați că în caz contrar vor fi arestați și condamnați ceilalți membri ai familiilor lor (soție și părinți). S-a înscenat chiar, că unii din membrii familiilor lor ar fi deja arestați, iar atunci cînd anchetații respectivi au auzit unele țipete ce proveneau ca din celule apropiate, anchetatorii le-au "destăinuit" că acestea sînt țipete ale rudelor lor. În acest fel s-a procedat cu Lena Constante, Micșa Remus și Berman Jak (Vol.68, declarațiile date de către Lena Constante, Berman Jak și Micșa Remus în 1967).

3. S-au făcut falsuri, schimbîndu-se conținutul unor declarații date de cei anchetați, precum și folosirea de scrisori și alte acte plastografiate pentru a-i constrînge să declare într-un anumit sens:

a/ Pogoneanu Victor, în declarația dată la 24 martie 1953, a arătat :

"La începutul lunii octombrie 1946 am dat întâlnire la casa domnului O. Neamțu, prietenilor mei I. Mocioni Stîrcea și Radu Niculescu Buzesti" (vol.3 pag.257, 258).

Anchetatorul a modificat ulterior declarația, în sensul că peste cuvîntul Stîrcea" a scris "Zilber", pentru a putea "dovedi" că și "reprezentantul" lui L. Pătrășcanu a participat la această întâlnire secretă și că deci aceștia ar fi făcut parte din complexul care se urzea pentru răsturnarea regimului democrat popular din țara noastră. Astfel falsificată declarația a fost folosită de anchetă pentru a-i constrînge pe ceilalți participanți la întâlnirea secretă, să declare că L. Pătrășcanu, avînd cunoștință de întâlnirea menționată și-a trimis la ea reprezentantul său.

În legătură cu Pogoneanu s-a mai comis și un alt fals. Existînd pericolul ca, prin aducerea acestuia în fața instanței, să se destrame - pe baza mărturiei depuse -, întreaga acuzație adusă lui L. Pătrășcanu că ar fi participat la organizarea unei lovituri de stat a fost depus în instanță un certificat medical din care rețea că la data judecării procesului, Pogoneanu suferea de hepatită epidemică și era netransportabil. În realitate, documentele existente la locul de detenție a lui Pogoneanu atestă că la acea dată el era sănătos, iar certificatul medical era fals. Asemenea certificate au mai fost depuse pentru alți 9 martori (vol.21 pag.40-49).

b/ La 7 aprilie 1955, Calmanovici a declarat:

"Anchetatorul mi-a arătat în ianuarie 1953 o declarație a lui Mirel Costea din decembrie 1952, cînd Mirel era mort de un an, declarația era deci falsă. În declarație era vorba de data pînă cînd a primit salariu de la întreprinderea Calmanovici. Eu am răspuns că după 23 august eu nu i-am mai plătit nimic și nu pînă la naționalizare cum spusese el. Documentul era fals" (vol.168 pag.93).

După judecarea și condamnarea lui Calmanovici, în cadrul acțiunii întreprinse pentru a-l determina să renunțe a mai face scrisori și memorii cum că ar fi nevinovat, la indicația ministrului Afacerilor Interne, s-a plastografiat o scrisoare către Calmanovici ca fiind trimisă de fiul acestuia.

c/ Într-o declarație dată de Lena Constante, se arată:

"Într-o zi, anchetatorul mi-a dat să citesc o scrisoare a tatălui meu. Tata mă ruga cu cele mai mari insistențe să salvez viața lui, a mamei și a surorilor mele. Îmi scria că este deținut la închisoarea Văcărești într-o celulă cu 60 de oameni,

că este nevoit să doarmă pe cimentul gol și că mama este grav bolnavă la infirmeria Văcărești cu surorile mele, toți închiși din cauza mea și termina spunând să fac orice pentru a-i salva.

M-am întors în celulă disperată. Tatăl meu avea atunci peste 70 de ani și mama 60. Totuși am mai luptat cu mine încă câteva zile, până mi-a citit o sentință a tribunalului, prin care erau fiecare din ei condamnați la mulți (ani n.n.) de pușcărie și spunându-mi că nu depinde decât de mine să se aplice sau nu sentința.

.....

În anul 1961, când m-am întors acasă, am aflat de la tatăl meu că el nu scrisese această scrisoare și că nici-unul dintre ei nu fusese închis atunci". (declarația Lenei Constanța pag. 10-11).

4. În scopul obținerii de mărturii acuzatoare, conform planului de înainte stabilit a se realiza coroborarea necesară între mărturiile diferitor anchetați, s-a practicat metoda scrierii de către anchetatori, înainte de a se sta de vorbă cu cei anchetați, a răspunsurilor pe care aceștia trebuiau să le semneze. În alte cazuri, chiar dacă declarațiile nu erau scrise de înainte, în timpul discuțiilor anchetatorul consemna în procesul verbal ceea ce voia el și nu ceea ce declara cel anchetat. În legătură cu acestea, fostul anchetator Anghel Mircea, a declarat :

"... Soltuțiu a trecut la întocmirea unui plan de anchetă cu faptele ce urmau a fi "recunoscute" de cei în cauză ..."
(declarație pag.3).

Soltuțiu formula atât întrebările cât și răspunsurile pentru fiecare arestat în parte din birou, în așa fel ca să se încadreze în tabloul infracțiunii dinainte stabilit de el. Nici un anchetator nu avea voie să se abată de la acest sistem de muncă (declarație pagina 5).

"Personal nu o dată l-am găsit pe Vinătoru ca și pe Micu scriind din birou declarațiile arestaților pentru a fi semnate de aceștia. Aceasta era metoda lor de muncă și nu se fereau de nimeni (declarație pagina 7).

Cele arătate sînt confirmate și de alți anchetatori, printre care Staicu Teodor și Vinătoru Victor, precum și de anchetații Micșea Remus, Victoria Sîrbu și alții.

Calmanovici Emil a declarat :

"Dvs. d-le anchetator ați trecut în procesul verbal de

interogatoriu din 22 octombrie 1952 că Ștefănescu a cerut la prima întâlnire din 1943, ianuarie, ca Partidul Comunist să fie aservit intereselor britanice. Eu nu am declarat aceasta, iar dvs. ați trecut aceasta fără ca eu să o fi spus. Eu am semnat totuși textul conceput de dvs." (vol.23 pag.315).

Nu s-a ținut seama în anchetă și nici nu au fost trimise instanței declarațiile prin care se retractau mărturisiri anterioare ori unele declarații care erau favorabile apărării.

5. În preajma începerii procesului, unii inculpați și martori au fost instruiți de către anchetatori asupra modului cum să declare cât mai acuzator împotriva lui I. Pătrășcanu.

Zilber Herbert și Berman Jak declară că au fost în detaliu instruiți de către anchetator ce și cum să declare în fața instanței. Lena Constante a primit în scris întrebările ce i se vor pune și răspunsurile ce urma să le dea, cerându-i-se să le memoreze iar în ziua următoare anchetatorul a seminarizat-o, pentru a se convinge dacă ea cunoaște ce trebuie să declare.

6. Procesul s-a judecat în grabă și s-au încălcat cele mai elementare cerințe ale codului de procedură penală.

Cu toate că ancheta a durat 6 ani de zile, însumând peste 41.000 file - din care la instanță au fost trimise 7.800,- totuși completul de judecată a avut la dispoziție numai 24 ore pentru pornirea procesului, iar dezbaterile judiciare au durat numai 6 zile, deși au fost unsprezece acuzați și 56 martori audiați.

În desfășurarea procesului au fost încălcate în mod grosolan cele mai elementare norme procedurale, înfrângându-se dispozițiile legale care garantează dreptul la apărare și cerința stabilirii adevărului. Astfel, marea majoritate a martorilor au fost ascultați în absența acuzaților, căroia nici măcar ulterior nu li s-au adus la cunoștință depozițiile făcute la adresa lor. Cu ocazia interogării acestora și nici atunci când li s-a dat ultimul cuvânt, nu li s-a permis să facă - potrivit legii - susținerile necesare cu privire la invinuirile aduse, președintele completului înterupându-i frecvent și chiar interzicându-le să mai vorbească (vol. 17 pag.206, 213, 216, 224, 280, 284, vol.18 pag.335-340, 349).

7. Cei care au efectuat ancheta, precum și președintele completului de judecată nu au avut pregătirea de specialitate necesară.

Din cei 9 anchetatori care - începând din toamna anului 1952

- au efectuat ancheta, 6 aveau ca studii școala elementară sau cel mult o școală tehnică profesională, 2 liceul teoretic și numai unul facultatea de drept. Acestuia i s-a dat însă spre anchetare invinuitul cel mai puțin important din "lot", Torosian Berand. De menționat că însăși conducătorul grupului de anchetă, Soltuțiu Ion nu avea ca studii decât școala de ucenici și se afla la prima sa anchetă.

b/ Moisesescu Ilie, președintele completului de judecată, ~~deși avea studii juridice, totuși~~, până la acest proces, nu mai făcuse parte din nici un complet de judecată. Referindu-se la momentul când i s-a dat această sarcină, Moisesescu Ilie, relatează următoarele :

"Eu am arătat că pentru mine va fi foarte greu, deoarece nu am mai prezidat vre-un complet de judecată până la acea dată. Chișinevschi mi-a răspuns că va trebuie să mă pregătesc și să îndeplinesc sarcina ce mi s-a încredințat de partid" (declarație pagina 1).

8. Atât în perioada anchetei cât și după condamnare, celor implicați în acest proces li s-a aplicat un regim de detenție care ducea la distrugerea lor morală și fizică.

Încă de la anchetă, Betea Nicolae, Remus Kofler și Victoria Sîrbu au fost aduși, în anumite perioade la stare de demență.

După condamnare, regimul de executare a pedepselor a fost mai aspru la unii decât cel aplicat unor virfuri legionare, foștilor membri ai guvernului antonescian, precum și altor elemente deosebit de periculoase.

Din indicația conducerii Ministerului Afacerilor Interne, marea majoritate a condamnaților în "procesul Pătrășcanu", au fost trimiși la penitenciarul Aiud, care avea regimul de detenție cel mai sever din țară. În cadrul penitenciarului, ei au fost încarcerați la secția "Zarcă", care la rândul ei avea regimul cel mai aspru : deținuții erau ținuti în izolare totală, foarte rar erau scoși la aer, nu erau folosiți la munci, nu aveau dreptul la vorbitor, la corespondență, nu beneficiau de aceeași asistență medicală și alimentație care se acordau celorlalți deținuți. La toate acestea s-a mai adăugat și faptul că ei erau ținuti în celule neîncălzite, umede și reci, iar în prima parte a detenției, au dormit pe jos, având ca așternut doar cîte o rogojină.

Fiind considerați deosebit de periculoși și pentru a li se răpi orice posibilitate de a se plînge împotriva nedreptății ce

li s-a făcut, aceștia s-au aflat în întreaga perioadă de detenție în atenția conducerii ministerului. Ei au fost lucrați informativ și s-au luat o serie de măsuri pentru a-i demoraliza și a-i determina să renunțe la poziția lor și să se împace cu situația creată.

Este deosebit de semnificativ cazul lui Calmanovici Emil, care s-a străduit, folosind toate mijloacele posibile la îndemina lui, să aducă la cunoștința conducerii partidului și statului precum și tuturor membrilor C.C., înscenarea care s-a organizat în "cazul Pătrășcanu", ajungând în situația de ași scrie mesajele pe bucăți de pânză rupte din cămașe și căptușala hainei.

Toate încercările sale nu au avut rezultatul dorit, memoriile trimise pe căi legale și nelegale nu au ajuns la destinație. În legătură cu unele din aceste memorii a fost informat Gheorghiu Dej, care în iarna anului 1955, a dispus aducerea lui Calmanovici la București. Cu acest prilej a fost cazat într-o vilă, sub pază, urmărindu-se să-l determine la o încercare de fugă, cu scopul vădit de a-l prinde în flagrant delict, pentru a lua noi măsuri împotriva lui. După o lună și jumătate, constatându-se că Calmanovici nu are intenția să fugă, în loc să se verifice susținerile acestuia cu privire la nevinovăție, s-a organizat de fapt o anchetă în legătură cu modalitatea transmiterii memoriilor, încercându-se timorarea lui pentru a renunța să-și mai manifeste nemulțumirea.

Calmanovici nu a renunțat la poziția sa și fiind retrimis la Aiud a încercat din nou să facă cunoscută nevinovăția sa și văzând că prin folosirea altor căi nu este luat în considerare, a intrat de două ori în greva foamei ca un ultim mijloc de protest. În timpul celei de a doua grevă a foamei după circa 45 de zile a decedat.

Majorității celor implicați "în procesul Pătrășcanu" care au rămas în viață și au fost eliberați din detenție înainte de anul 1964, li s-a fixat domiciliul obligatoriu pe anumite perioade sau li s-a dat drumul să plece peste graniță. S-a dat drumul să plece definitiv din România lui Ion Moczony, Stircea, Torosian Herandt, Ruppenian Emancil și Zaharia Ion.

x

St. directo Tubiror au et amisi

Din declarațiile date în fața comisiei de anchetatori și de
acei care au avut rol de conducere la anchetă și proces, reiese că

o anumită coacșie ca au e int
d-nu e put o urcunare

ne dă
în proces
la sigle

în timpul
document

reclama mea de la
si nu 38

unii au avut indoeli chiar si atunci, iar altii nu au crezut de-
loc in vinovăția penală a lui I. Pătrășcanu și a altora din cei
implicati în proces cu el.

Pintilie Gheorghe, fost prim adjunct al ministrului Afacerilor Interne, a avut în acea perioadă și are și în prezent o părere care confirmă concluziile trase pe baza documentelor studiate asupra nevinovăției lui Pătrășcanu. El arată :

"Părerea mea de atunci și pe care o mențin și acum a fost și este că nu au existat dovezi pe baza cărora Pătrășcanu să fie anchetat la M.A.I. și de asemenea nu au existat dovezi pe baza cărora el să fie trimis în fața justiției.

.....
Sînt convins că dacă ar fi existat materiale compromițătoare pe baza cărora să se meargă la justiție, era imposibil ca să nu se găsească în condițiile cînd toată puterea ne aparținea și cînd ani de-a rîndul s-a depus multă insistență să se găsească tot ce se poate găsi.

De asemenea au fost posibilități să se aducă dovezile și din exteriorul țării, în cazul că ele ar fi existat. Cu toate acestea, pînă la sfîrșitul celor 6 ani de anchetă și pînă la trimiterea în justiție nu s-au găsit asemenea dovezi".

Soluția Ion, fostul conducător al grupului special de anchetă, arată de asemenea:

"Convîngerea mea intimă de astăzi, cînd lucrurile sînt privite într-o situație absolut obiectivă, este că Pătrășcanu nu trebuia să fie judecat, deoarece el nu a întreprins acele acțiuni care i s-au pus în sarcină, iar declarațiile celorlalți date despre el, nu stau în picioare la o analiză obiectivă. Acele cîteva lucruri pe care le-a arătat el însuși, au fost o serie de greșeli cum de altfel le-a calificat și el în declarațiile lui și acestea au fost greșeli de partid și nu justițiabile" (declarație pag.19).

Înăși președintele completului de judecată, colonel Ilie Moisescu, afirmă că nu au existat dovezi de vinovăție din punct de vedere penal. El arată :

"La dosarele ce mi-au fost puse la dispoziție, pentru judecarea lotului Pătrășcanu, nu au existat probe justițiabile indubitabile care să ducă la vinovăția din punct de vedere penal a lui Pătrășcanu și nici în cursul anchetei judiciare nu au putut fi stabilite astfel de dovezi" (declarație pag.6).

Din documentele studiate mai rezultă :

Gheorghe Gheorghiu Dej a avut o atitudine de adversitate față de L. Pătrășcanu, și-a manifestat voalat sau deschis, nemulțumirea față de influența și prestigiul acestuia în rândul comuniștilor și al altor oameni ai muncii, a căutat să-l izoleze și să-l îndepărteze de activitatea de conducere a partidului.

a/ Fiind internat în lagărul de la Tg. Jiu la 2 ianuarie 1943 L. Pătrășcanu a constituit un colectiv format din trei comuniști, în care el avea un rol principal, discutând săptămânal cu conducerea lagărului cererile și nevoile comuniștilor internați. Acest colectiv a fost desființat după venirea în lagăr a lui Gheorghiu Dej, ceea ce lui Lucrețiu Pătrășcanu, i-a produs nemulțumiri (vol. 116 pag. 221).

L. Pătrășcanu i-a spus soției sale că în lagăr a simțit rivalitate din partea lui Gheorghiu Dej. În legătură cu aceasta, Elena Pătrășcanu a declarat :

"El mi-a vorbit despre un conflict cu Ovidiu (al cărui conținut nu-l țin minte și mi-a relatat, de asemenea, întâlnirea cu tovarășul Gheorghiu Dej. Atunci mi-a vorbit despre impresia pe care a avut-o anume acela a unui sentiment de rivalitate din partea tovarășului Gheorghiu Dej, pe care Andrei a încercat să-l atenueze cât mai mult, dar că nu a reușit tocmai din cauza incapacității lui (adică a lui Andrei) de a nu fi slugă și de a se estompa în întregime" (Vol. 37 pag. 48).

b/ L. Pătrășcanu a simțit că se caută să se minimalizeze rolul său în pregătirea și desfășurarea actului de la 23 august 1944.

Din documente reiese că L. Pătrășcanu dorea să facă parte din Comitetul Central al partidului, deoarece și-a dat seama că aceasta era necesar pentru îndeplinirea sarcinii primite de a realiza legătura și a duce tratative cu reprezentanții palatului și ai partidelor istorice. Atunci când tovarășul Emil Bodnăraș a comunicat lui L. Pătrășcanu hotărârea transmisă din lagăr că el nu va face parte din conducerea partidului, aceasta i-a creat nedumeriri și frământări fără însă, să-l determine să-și înceteze activitatea de îndeplinire a sarcinilor încredințate de partid (vol. 1 pag. 62, vol. 69 pag. 7).

c/ După 23 august 1944 L. Pătrășcanu nu a fost atras la munca de partid și cu atât mai mult în munca de conducere al partidului, deși la început era singurul ministru comunist în guvern.

În septembrie 1944 - după venirea Anei Pauker în țară, s-a hotărât constituirea unui Comitet Central restrâns format din cinci tovarăși și în care nu a fost inclus și L. Pătrășcanu. Acest fapt i-a fost comunicat de Ana Pauker, în grabă, în timp ce călătoreau împreună într-o mașină, ceea ce l-a nemulțumit în mod profund (vol. I pag. 62/2).

Gheorghe Pintilie a relatat că la sfârșitul anului 1944, începutul anului 1945, popularitatea lui L. Pătrășcanu, îl supăra pe Gheorghiu Dej. De exemplu, în timpul unei demonstrații când o parte din coloană a început să scandeze numele lui Pătrășcanu, a fost tras de mîncă de Gheorghiu Dej care i-a spus: "ce tot strigi ăstea - Pătrășcanu, Pătrășcanu ... mama lui" (declarația lui Gh. Pintilie pag. 6).

d/ L. Pătrășcanu fiind frământat de atitudinea care s-a manifestat față de el, s-a adresat în repetate rînduri lui Gheorghiu Dej, Anei Pauker și altor persoane din conducere, cerîndu-le să se clarifice problemele ce se ridicau în legătură cu activitatea sa. Această cerință nu i-a fost satisfăcută, ci în urma insistențelor sale au avut loc unele discuții care s-au purtat în grabă, fără o analiză pertinentă.

În legătură cu aceasta L. Pătrășcanu a relatat:

"Întrebarea pe care mi-o pun, și ea este valabilă și pentru anul 1946-1947, este următoarea: dacă de la început sau mai târziu, tovarășii au avut să-mi reproșeze deviații politice sau unele trăsături personale, unele atitudini personale, cu care nu erau de acord, pentru ce n-au urmat calea unei discuții serioase fundamentale, în spirit tovarășesc, utilizînd critica și autocritica și totdeauna am fost pus în fața unor atacuri care plesneau totdeauna, ca o bombă pe neașteptate ? ! (vol. I pag. 111).

x

Poziția lui Iacov Pătrășcanu la anchetă și în fața instanței de judecată.

Din materialul studiat rezultă că, înainte de a fi reținut și cercetat, L. Pătrășcanu a luat poziție autocritică față de activitatea sa.

Către sfârșitul anului 1949 - începutul anului 1950, în timp ce era anchetat la S.S.I., L.Pătrășcanu printr-o serie de declarații a condamnat unele fapte săvârșite de el, considerându-le antipartinice.

Ulterior, când ancheta, încercând să folosească recunoașterile sale autocritice pentru a-l determina să declare că este, de fapt, un dușman al partidului, fost agent de siguranță, spion, că ar fi căutat să răstoarne regimul democrat din țara noastră, L.Pătrășcanu a respins cu fermitate și indignare asemenea acuzații. El a fost deosebit de revoltat când și-a dat seama că nu se caută adevărul și se încearcă totul pentru acuzarea lui. La unul din interogatorii, L.Pătrășcanu, respingând declarațiile mincinoase ale unor "prieteni" ai săi, a arătat :

"... după experiența făcută în ultimii doi ani nu mai am încredere absolut în nimeni pe lume. Nici într-un fel de prieteni - dealtfel nu am prieteni și nici într-un fel de cunoștințe și chiar rude din cele mai apropiate (vol.2 pag. 24).

De câteva ori, în timpul anchetei, refuzând să recunoască faptele pe care nu le-a comis, L.Pătrășcanu i-a spus colonelului Soltuțiu Ion, anchetatorul său, că va declara așa ceva numai dacă i se comunică de la conducere are nevoie neapărat de un asemenea proces. În legătură cu aceasta, Soltuțiu Ion a arătat :

"menționez că în mai multe rânduri Pătrășcanu mi-a spus aproape textual : să întreb pe mai marii mei care conduc din umbră ancheta dacă are vreun interes partidul să i se facă lui un proces pentru că atunci el va declara ceea ce i se va cere"(declarația din 4 aprilie 1967 pag.7).

La proces, L.Pătrășcanu a refuzat să propună martorii, să-și aleagă un apărător și a renunțat chiar la apărătorul desemnat din oficiu. De asemenea el a refuzat să răspundă la interogatoriu. Dându-i-se ultimul cuvânt, a refuzat să se apere, declarând următoarele :

"N-am de spus nimic, decât să scuipe pe acuzațiile care mi se aduc".

Președintele completului de judecată, atrăgându-i atenția că aceste cuvinte constituie o insultă și că se dă în spectacol, L.Pătrășcanu a strigat :

"Da, lasă să mă dau, viața mea e scurtă, dar sînt oameni care o să urmărească această porcărie (vol.18 pag.354).

Din analiza intregului material referitor la "cazul
Pătrăceanu" se desprind următoarele:

Lucrarea Pătrășcanu a fost unul dintre vechii activiști ai partidului care în anii ilegalității a îndeplinit sarcini de răspundere în partid, a participat la răsturnarea guvernului Antonescu, la semnarea armistițiului cu Uniunea Sovietică, a fost singurul ministru comunist din guvernul instaurat la 23 August 1944. Ca publicist de partid a scris un număr de lucrări social-politice și filosofice, reflectând momente importante din istoria poporului și din lupta revoluționară a partidului comunist. Cunoșcându-se contribuția și meritele sale la unele dintre principalele acțiuni întreprinse de partidul nostru, el s-a bucurat de stimă și reputație în cercuri largi ale poporului nostru, fiind considerat ca unul dintre conducătorii Partidului Comunist Român.

Totodată, Lucrețiu Pătrășcanu a manifestat anumite trăsături negative, a avut unele greșeli în activitatea sa politică, a avut apucături politicianiste. El își supraestima activitatea și meritele personale, prin care, uneori, pune în umbră rolul partidului; în anumite perioade, chiar în timpul războiului antisovietic, nu s-a ^{și forța suferință de război} ~~interesat~~ ~~fără~~ ~~inactivitatea~~ ~~partidului~~. El a avut contacte, în afara obligațiilor de partid, cu diverse elemente suspecte, carieriste. În timpul crizei guvernamentale din vara anului 1945, el nu a informat partidul despre intenția unor cercuri politice și despre sugestia lui de a fi desemnat ca președinte al Consiliului de Miniștri. De asemenea, cunoscând că unele elemente se pregăteau să fugă din țară, intenționând să-l atragă și pe el în această acțiune, Pătrășcanu nu a informat partidul, n-a luat poziție pentru demascarea acestora.

Desigur acest material nu își propune și nu poate să realizeze o analiză completă a întregii activități politice a lui Lucrețiu Pătrășcanu, a meritelor și limitelor activității sale în partid și în viața social-politică. Comisia consideră că ar fi necesar să se stabilească drept sarcină efectuarea în viitor a unei asemenea analize, pentru a putea da o apreciere deplină asupra acestui militant al partidului nostru.

După cum rezultă din materialele care au fost studiate nu au existat nici un fel de temelii legale pentru judecarea lui Lucrețiu Pătrășcanu. El nu a săvârșit crimele înscrise în actul de acuzare pentru care a fost condamnat și executat. În activitatea lui s-au manifestat, desigur, anumite trăsături negative, el a făcut greșeli politice, a exprimat păreri divergente în conducerea partidului, dar sub nici o formă asemenea manifestări nu puteau constitui motive pentru a fi trimis în judecată. Anchetarea, judecarea și condamnarea lui Lucrețiu Pătrășcanu au constituit o înecenare monstruoasă, atât din punct de vedere juridic, cât și din punct de vedere politic și moral. El a fost arestat, anchetat și osândit în mod premeditat, cu încălcarea celor mai elementare norme de legalitate și dreptate, comițându-se un act de extremă gravitate, o crimă odioasă în interiorul partidului. Nici une din probele aduse în instanță pentru a susține vinovăția sa penală nu au cuprins fapte reale, pe care le-ar fi săvârșit, ci erau ~~simple~~ plăsmuri ticluite pe bază de declarații false, smulse prin mijloace de constrângere fizică și morală de la unii dintre cei anchetați sau de la martori.

Arrestarea și judecarea lui Lucrețiu Pătrășcanu s-au petrecut în climatul generat de ilegalitățile și abuzurile săvârșite în acea perioadă într-un număr de țări socialiste. După cum se știe, în acei ani, au avut loc în Uniunea Sovietică, în Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia și alte țări socialiste grave încălcări ale legalității, arestarea samavolnică și condamnarea unor conducători de partid și de stat, pe baza unor învinuiri ticluite, condamnarea conducerii Partidului Comunist din Iugoslavia ca "bandă de asasini și spioni", urmărirea sistematică a unor cadre de partid de către organele securității. Toate acestea au însemnat o răfuială violentă cu conducători de partid și de stat care aveau păreri deosebite în anumite probleme politice ale vieții interne și internaționale, rezolvarea prin mijloace represive, cu ajutorul organelor de stat, a unor probleme politice care își cereau dezbaterea și soluționarea în cadrul organelor de conducere ale partidelor.

Aceste fenomene, această stare de lucruri au avut influență în cadrul Partidului Comunist Român, au generat o atmosferă de suspiciuni și neîncredere, au făcut loc arbitrarului în luarea unor măsuri politice. S-au comis încălcări ale legalității, au fost luate măsuri penale împotriva unor cetățeni, care nu erau justificate de actele și manifestările lor. De asemenea, s-au comis abuzuri împotriva unor activiști de partid și de stat, care, în anumite împrejurări, au avut păreri diferite cu privire la diferite aspecte ale liniei politice și ale activității partidului, ori au săvârșit greșeli în munca lor. Multă vreme, membri ai Comitetului Central, ai conducerii de partid și de stat au fost urmăriți de organele securității, au avut loc arestări și procese fără vreo bază legală, între care, monstruasa înscenare împotriva lui Iacov Pătrășcanu.

În întreaga această perioadă de timp în organele de conducere ale partidului nu au fost respectate normele democrației interne, principiile conducerii colective, ale răspunderii colective pentru problemele care erau supuse dezbaterii, nu s-a asigurat controlul temeinic din partea Comitetului Central al partidului asupra activității Ministerului Afacerilor Interne și a altor instituții cu caracter represiv. Este condamnabil faptul că probleme de fond ale activității acestui minister nu au fost analizate în organele colective de conducere ale partidului, asupra lor hotărînd, de regulă, primul-secreter al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și ministrul de interne.

Trebuie de arătat că în legătură cu această perioadă, cu fenomenele legate de ea, în partidul nostru nu s-a făcut o analiză temeinică. În aprecierile făcute cu ocazia unor plenary ale Comitetului Central sau cu prilejul unor cuvîntări publice nu au prezentat în mod realist fenomenele din țara noastră, căutîndu-se să se acrediteze ideea că în România nu s-au petrecut fenomenele reprobabile din alte țări socialiste. Amintim, de pildă, că în ședința Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din 3, 4, 6 și 12 aprilie 1956, cînd s-au discutat unele probleme ale activității

Extr. din
de o anumită
sunt
de
roci
partid

Ministerului Afacerilor Interne, Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea, referindu-se la situația din unele țări vecine: "La noi nu au existat astfel de manifestări. Afară de procesul lui Pătrășcanu și al grupului lui care au fost cercetați aproape 7 ani până când s-a făcut dovada crimelor săvârșite de ei, afară de procesul lui Luca în care a fost fără nici o tăgadă demonstrată trădarea lui, afară de măsurile luate împotriva lui Ana Pauker și Teohari Georgescu de înlăturare a lor din conducere, nu am avut nici un fel de acțiuni îndreptate împotriva membrilor și a cadrelor partidului. Dimpotrivă, la noi ani de-a rândul a avut loc o acțiune de apărare a cadrelor partidului în fața tendinței din partea lui Ana Pauker și a lui Luca de a înlătura și distruge aceste cadre. Este o fericiire pentru partidul nostru că din acest punct de vedere nu ne-am pripit și nu ne-am lăsat influențați". De asemenea, la plenara Comitetului Central al partidului din noiembrie-decembrie 1961, el a declarat că noi "Nu am avut de reparaț grave nedreptăți și nu am avut de reabilitat pe nimeni post-mortem". În fapt, aceasta a fost o încercare de a abate atenția Comitetului Central, a partidului și a opiniei publice din țara noastră de la fenomenele reale care s-au petrecut în acel an, de a nu trage toate concluziile politice și practice necesare.

Analiza materialelor legate de desfășurarea acestei înscenări judiciare arată că la stările de lucruri enunțate s-au adăugat acțiunile întreprinse de Gheorghe Gheorghiu-Dej în timpul anchetei și al desfășurării procesului. În acea perioadă, Gheorghiu-Dej, în calitate sa de prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, coordona direct activitatea organelor de securitate. El a urzită izolarea și înlăturarea lui Lucrețiu Pătrășcanu din viața politică, condamnarea și suprimarea fizică a acestuia.

După cum a relatat Teohari Georgescu, în perioada când era ministru al Afacerilor Interne, a primit indicații directe de la Gheorghiu-Dej să găsească dovezi despre legăturile lui Pătrășcanu cu siguranța. Când l-a informat însă pe Gheorghiu-Dej că nu s-au găsit asemenea dovezi, acesta i-a spus răspicăt că:

"ce credem noi (T. Georgescu și colectivul său - a.n.) că și Foris și Lucrețiu Pătrășcanu au lucrat cu inspectori ca Taflaru? a lucrat pe scară internațională, ca Gestapoul".

Trebuie subliniat că încă din timpul activității ilegale, Gheorghiu-Dej a manifestat o puternică repulsie față de Lucrețiu Pătrășcanu, atitudine care a continuat și s-a accentuat după 23 August 1944, datorită popularității de care acesta se bucura în mase, ce unul din intelectualii de seamă care s-a alăturat luptei P.C.R. Gheorghiu-Dej se simțea uneori umbrat de personalitatea și calitățile lui Pătrășcanu, vedea în el un rival *politic* la funcție ce o deținea, fapt ce explică în mare măsură o serie de măsuri luate împotriva acestuia. De câteva ori, în cuvântări și în articole publicate, Gheorghiu-Dej l-a calificat pe Lucrețiu Pătrășcanu drept element dăunător pentru partidul comunist și clasa muncitoare, "agent al imperialismului", "o rezervă ascunsă a dușmanului în conducerea partidului nostru" ș.a.m.d. Toate acestea influențau munca organelor de anchetă, le stimulau în găsirea unor probe de culpabilitate penală.

În afară de aceasta, Gheorghiu-Dej a urmărit îndepărtarea mersul anchetei, a făcut adnotări și a dat indicații pe procesele verbale de interogatoriu, formulând întrebări pentru cercetările ulterioare, care au servit drept îndreptar pentru anchetatori ca să obțină confirmarea prin declarații a celor stabilite de el. Indicațiile sale au mers pînă acolo încît se arăta chiar cine anume să mai fie arestat și anchetat. De pildă, din indicația lui au fost arestați Emil Calmanovici, Remus Kofler, Victoria Sirbu, Petre Nicolae, Carp Constantin și alții.

Este de remarcat că, deși în timpul anchetei, care a durat mulți ani, s-au depus insistențe deosebite pentru a se obține dovezi privind vinovăția lui L. Pătrășcanu, dar aceste dovezi nu s-au găsit, indicațiile repetate date de către Gheorghiu-Dej pentru a se persevera în obținerea unor asemenea probe de vinovăție au format colectivului de anchetatori convingerea că este în interesul partidului ca Pătrășcanu să fie trimis în fața justiției și condamnat. În legătură cu acestea, Soluțiu Ion a declarat:

"În sinea mea, repet încă o dată, cineva mărturisită, s-a format credința intimă că aici în problema Pătrășcanu sînt interese foarte mari. Aceste interese le-am crezut întotdeauna că sînt fie ale partidului, fie ale sovieticilor".

"Cînd mi-am format această convingere în sinea mea, că aici este vorba de mari lucruri, de mari interese, m-au determinat ca în nici un chip și sub nici o formă să nu ies nici măcar cu o virgulă, fie din dispozițiile tovarășului ministru Drăghici, fie din cele ale consilierilor sovietici". (Declarație Soltuțiu, pag.21-22, 23).

Referindu-se la aceeași problemă, fostul anchetator Vinătoru Victor declară:

"... după spusele tovarășului col. Soltuțiu - că personal tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ar fi spus că declarațiile lui Kofler date la spital reprezintă adevărul și că aceasta trebuie să constituie baza procesului, alături de cea de-a doua acuzare cu privire la participarea lui Pătrășcanu și a altor cîteva elemente la complotul Maniu... În tot timpul mi s-a spus că partidul deține anumite materiale care dovedesc activitatea trădătoare a susnumiților, dar că acestea conținînd și anumite probleme interne de partid, nu pot fi date anchetei și respectiv să figureze în proces, astfel că de aci decurgea necesitatea construirii unor probleme "brodate pe scheletul declarațiilor lui Kofler". (Declarație pag. 4).

O dovadă că acțiunea îndreptată împotriva lui Lucrețiu Pătrășcanu se desfășura în mod premeditat este și faptul că lucrătorii de securitate care l-au anchetat pe Lucrețiu Pătrășcanu au fost trimiși să participe la debaterile unor procese politice din alte țări socialiste. Astfel, Petre Goncearnu a asistat la procesul lui Rajk în Ungaria, iar Soltuțiu împreună cu procurorul Ripeanu Grigore și cu Gheorghiu Bonea, de la Comisia Controlului de Partid, au asistat la procesul lui Rudolf Slansky în Cehoslovacia.

Toate acestea arată că era vorba de o acțiune represivă premeditată, așa cum se petreceau și în alte țări socialiste. În această ordine de idei vrem să atragem atenția că relațiile

unor anchetatori au confirmat ceea ce a rezultat și din studiul dosarelor, că stit în timpul anchetei efectuate până în 1952, cit mai ales după aceea, a existat tendința de implicare în procesul Pătrășcanu ori în procese separate și a altor tovarăși din conducerea partidului. Astfel, într-un mare număr de declarații, la sugestia anchetatorilor, s-au făcut referiri cu privire la pretinsa activitate dăunătoasă ce ar fi fost desfășurată de tovarășii din conducerea partidului sau membri ai C.C. al P.C.R., printre care tovarășii Ion Gheorghe Maurer, Alexandru Bîrlădeanu, Gheorghe Rădulescu, Stefan Voitec, Bucur Schiopu, iar tov. Aurel Vijoli și Mihail Levente au fost arestați și anchetați.

Consilierii sovietici aflați în țară au contribuit efectiv în desfășurarea anchetei și a procesului. Astfel, referindu-se la acest lucru, Pintilie Gheorghe arată:

"Cînd M.A.I. a început să se ocupe de ancheta "grupului Pătrășcanu" (în anul 1950 - n.n.), am primit indicația să iau legătura cu trei sovietici care erau găzduiți într-o casă a partidului... Din discuțiile avute în special cu Patriki, am aflat că ei anterior se ocupaseră de cercetările și procesele ce au avut loc în alte țări socialiste (anchete și procese asemănătoare cazului Pătrășcanu). Totodată, mi-am dat seama că cei trei sovietici cunoșteau bine cercetările ce se efectuează de către partid și S.S.I. în cauza Pătrășcanu și că ei au fost prezenți și în acel stadiu al cercetărilor". (Declarație pag. 4-5).

Remarcăm, de asemenea, că din relatările tovarășilor Miron Constantinescu și Dumitru Petrescu, care au făcut parte din delegația economică condusă de Gheorghiu-Dej trimisă la Moscova în ianuarie 1954, reiese că delegația a dus și o scrisoare adresată conducerii P.C.U.S. în care se cerea părerea în legătură cu intenția de a trimite pe L. Pătrășcanu în fața justiției și a-l condamna la moarte.

5. Din materialele procesului rezultă, de asemenea, rolul nefast și răspunderea lui Iosif Chișinevski în planulirea acestei acțiuni judiciare. Acesta s-a ocupat direct de pregătirea și desfășurarea procesului. El a instruit pe președintele completului

din toate
cele care
se discută
în acest
moment
sau altul

de la dosarul
Acesta este
de o parte
si U.S. nu
de ce
nu este
cauza
nu este

~~Ne facec în prezența~~
~~de depozite în prezența~~ ⁵⁰ ~~duc~~
~~ta potestă ca eu arec~~

de judecată și pe procurori, a aprobat planul de desfășurare a procesului, a verificat și aprobat chestionarul cu întrebările ce trebuiau să se pună inculpaților și martorilor, a ascultat prin tehnică, din cabinetul său, întreaga desfășurare a procesului și a intervenit de mai multe ori, cerind suspendarea ședințelor de judecată și chemând la el pe președintele completului cărui i-a făcut reproșuri și i-a dat noi indicații.

la momentul
In legătură cu toate acestea, trebuie spus că pedepsele aplicate celor condamnați au fost stabilite în afara completului de judecată și transmise acestuia prin intermediul lui Chișinevschi. Astfel, Moisescu Ilie, președintele completului de judecată, a adus la cunoștința completului de judecată, în timpul deliberării, că pedepsele vor fi formulate de organe superioare, iar completul a schițat doar un proiect de hotărâre, pentru a-și spune părerea în cazul că va fi întrebet. In legătură cu aceasta, Moisescu Ilie declară: "Am mers apoi la Chișinevschi cu proiectul de hotărâre. Fără să mai doresc să aflu ce conține proiectul de decizie, Chișinevschi a spus că hotărârea este luată de către conducerea partidului și mi-a dictat pedepsele pe care trebuia să le pronunț."

Am redactat apoi dispozitivul deciziei și am condamnat pe inculpați la pedepsele dictate de Chișinevschi. (pag. 5).

Atrage atenția și faptul că executarea lui L. Pătrășcanu și a lui R. Kofler s-a făcut în mare grabă. Sentința a fost comunicată în ziua de 14 aprilie 1954, iar în noptea de 16-17 aprilie, cei doi au fost executați. In legătură cu aceasta, Pintilie Gheorghe a declarat:

"După ce au fost judecați și condamnați, am fost de două ori întrebet la telefon de către Chișinevschi, dacă: "ați terminet cu Pătrășcanu?" (adică l-ați executet?)".

unde a fost
Bădică Ilie, fostul locșitor al Directorului General a Penitenciarelor, a declarat în fața comisiei de partid că în seara zilei de 16 aprilie 1954 a fost chemet la tovarășul ministru Alexandru Drăghici care i-a ordonat să ia toate măsurile necesare (să învețe oamenii ce trebuie să facă în prezența procurorului, să păstreze secretul, să facă groape) căci în noptea respectivă va fi executet Kofler și Pătrășcanu.

loc
măcar căz căușă minime
groapa de ncutile.

O mare răspundere revine Biroului Politic al C.C. al P.M.R. pentru hotărârile luate de a se trece la judecarea lui Lucrețiu Pătrășcanu, fără să se fi asigurat de temeinicia învinuirilor ce îi erau aduse de către organele Ministerului Afacerilor Interne. Aceasta arată o mare lipsă de responsabilitate în luarea unei hotărâri de asemenea gravitate cum era trimiterea în instanța de judecată a unui militant de seamă al partidului. În ședința Biroului Politic din 2 septembrie 1953, referindu-se la faptul că Pătrășcanu "nu recunoaște că a făcut spionaj", Gheorghiu-Dej a spus: "Nu putem să stăm pînă la calendrele grecești cu această bandă din cauză că Pătrășcanu are această atitudine". În urma acestei aprecieri s-a indicat să se treacă la definitivarea procesului, fiind desemnați Iosif Chișinevski și Petre Borilă să dea ajutor "în special pentru partea politică". De asemenea, în ședința din 18 martie 1954 Biroul Politic a hotărât să înceapă procesul. Din aceste cazuri, din practicile legate de activitatea organelor conducătoare ale partidului în acea vreme, trebuie să se tragă învățămintele necesare pentru a înlătura orice elemente de superficialitate, lipsa de răspundere și de exigență în luarea hotărârilor. Munca colectivă implică o răspundere solidară a întregului colectiv de conducere pentru hotărârile care se iau și totodată, răspunderea personală a fiecăruia pentru tot ceea ce se hotărâște, ~~pentru propria răspundere pe un document de partid.~~

De o deosebită gravitate este faptul că probleme privind activitatea unui militant al partidului nu au fost discutate în cadrul organelor de partid, ci au fost încredințate organelor de represii ale Ministerului Afacerilor Interne. Aceasta a cauzat prejudicii ireparabile prin condamnarea unor oameni nevinovați. Trebuie în același timp să se tragă toate concluziile din faptul că primind spre anchetă acest caz, organele Ministerului Afacerilor Interne, sub conducerea tovarășului Alexandru Drăghici, nu au vegheat la respectarea legalității, la elucidarea faptelor și stabilirea adevărului, ci, dimpotrivă, au săvârșit abuzuri condamnabile. De aceea, cei care au ordonat și au condus această anchetă, cei ce au dat indicații organelor de securitate asupra probelor care trebuie smulse de la persoanele anchetate poartă ~~responsabilitate~~ răspundere pentru încălcarea legii, pentru condamnarea și executarea în mod nevinovat a lui Lucrețiu Pătrășcanu.

Dorim să subliniem că din analiza tuturor materialelor reiese răspunderea ce revine tovarăşului Alexandru Drăghici care în acea perioadă, ca ministru al Afacerilor Interne, a condus colectivul de anchetă, a participat la anchetarea lui Iacreşiu Pătrăşcanu chiar înainte ca acest caz să fie înaintat organelor S.S.I.

Datoria unui membru al partidului trimis în fruntea unui organ de stat de o asemenea importanţă cum este Ministerul Afacerilor Interne era aceea de a orienta cercetările în direcţia elucidării faptelor, a stabilirii adevărului pentru a nu se permite trimiterea în justiţie şi condamnarea unor persoane nevinovate. Faptul că ancheta s-a desfăşurat aşa cum reiese din studiul materialelor, că au fost amuse declaraţii nereale pentru a stabili cu orice preţ vinovăţia celor anchetaţi, conducerea Ministerului Afacerilor Interne, respectiv tovarăşul Alexandru Drăghici, a desinformat Biroul Politic al C.C. al P.C.R. atunci când i-a înaintat spre aprobare documentul în care erau prezentate pretinse fapte penale ale lui Iacreşiu Pătrăşcanu. Desinformarea, inducerea în eroare a Biroului Politic şi punerea în situaţia de a lua o hotărâre pe baza unor date false, implică o mare şi grea răspundere.

În şedinţa din aprilie 1956, Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a analizat activitatea Ministerului Afacerilor Interne. Cu acest prilej s-au adus critici conducerii ministerului pentru abuzuri săvârşite de organele securităţii, pentru spiritul partinic slab care domnea în minister, pentru sustragerea organelor M.A.I. de sub controlul de partid, pentru politica de cadre. Biroul Politic a considerat nesatisfăcătoare autocritica făcută atunci de tovarăşul Alexandru Drăghici care conducea ministerul, deoarece a minimalizat gravitatea lipsurilor de care se făceau vinovate organele M.A.I. şi nu a tras toate concluziile necesare pentru îmbunătăţirea muncii. În această şedinţă s-au hotărât o serie de măsuri pentru îmbunătăţirea activităţii securităţii, miliţiei şi a celorlalte organe ale M.A.I. Astfel, s-a stabilit ca organele de securitate să fie despărţite de celelalte instituţii din cadrul M.A.I. şi să se creeze un Comitet al Securităţii de Stat al cărui conducător să nu mai fie membru al Biroului Politic pentru a se putea exercita controlul şi îndrumarea de partid asupra securităţii. S-a hotărât trecerea organelor de miliţie în subordinea

Atale sau ca aplica

~~... nu s-a putut aplica~~
organelor locale ale puterii de stat. De asemenea, s-au luat unele măsuri pentru întărirea controlului și îndrumării de partid asupra organelor M.A.I., precum și măsuri pentru înlăturarea unor ilegalități și rehabilitarea diferitelor persoane condamnate pe nedrept. 53

Trebuie însă spus că unele din măsurile importante hotărâte de către Biroul Politic nu au fost aplicate timp îndelungat de către conducerea M.A.I. Astfel, nu s-a trecut la crearea Consiliului de Stat al Securității. Hotărîrea ca organele de miliție să fie subordonate organelor locale ale puterii de stat nu a fost comunicată comitetelor regionale de partid și realmente nu s-a permis de către conducerea M.A.I. ca miliția să treacă în subordonarea sfaturilor populare. În anii care au urmat au mai fost comise ilegalități, dar nu de amploarea și gravitatea celor care au avut loc în perioada anterioară.

De aceea, la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a fost pusă cu toată hotărîrea sarcina de a se lua măsuri în continuare pentru respectarea strictă a Constituției, a legilor țării. În munca desfășurată pentru perfecționarea activității sociale, economice, culturale s-au luat măsuri pentru dezvoltarea democrației socialiste, pentru imprimarea muncii colective în toate organele de partid și de stat, pentru ca hotărîrile privind viața poporului nostru, dezvoltarea sa să nu mai poată fi luate de un singur om, indiferent cine ar fi el, ci să fie rodul judecății și gândirii colective, al activității întregului partid.

Comitetul Central al partidului a analizat probleme de fond ale activității Ministerului Afacerilor Interne. Securitatea a fost despărțită de celelalte organe ale M.A.I. Au fost îndepărtate din organele de securitate și M.A.I. elementele care în trecut au comis ilegalități și au fost promovate cadre noi. S-au luat măsuri ca organele de partid să exercite un control exigent asupra activității organelor de securitate, miliție, procuratură și justiție, pentru ca nici un cetățean să nu poată fi arestat fără un motiv întemeiat și dovedit, pentru ca nici un activist și în general nici un membru de partid să nu poată fi anchetat sau arestat fără aprobarea organelor de partid din care face parte.

Ocrearea Consiliului Securității Statului are menirea să asigure ca cele mai importante probleme să fie dezbătute în mod colectiv, pe baza unei analize temeinice a faptelor, evitându-se subiectivismul și arbitrarul, practicile greșite din trecut. De asemenea, proiectul noului cod penal, supus dezbaterii întregului popor, reflectând aceleași preocupări, urmărește să statornicească legalitatea în toate domeniile vieții noastre sociale, să apere orinduirea noastră socialistă, drepturile și libertățile cetățenilor.

Comisia dorește să sublinieze în mod deosebit că dacă în acest material au fost ridicate asemenea probleme, aceste are drept scop să se tragă toate învățămintele, toate concluziile politice necesare, în așa fel încât, practicile arătate în material să nu se mai poată repeta niciodată.

Considerăm că trebuie să se ia în continuare măsuri pentru încetățenirea muncii și conducerii colective în toate organele de partid și de stat, la toate nivelele, pentru așezarea întregii noastre societăți pe bază de legi înviorate din realitățile economice și sociale actuale, pentru dezvoltarea largă a democrației noastre socialiste, creind condiții tot mai prielnice participării largi a maselor poporului la dezbaterile problemelor fundamentale ale politicii interne și externe a țării.

Va trebui să se asigure încetățenirea respectului față de lege, aplicarea neabătută a prevederilor legale. Trebuie înlăturată pentru totdeauna subiectivismul în interpretarea și aplicarea legilor. Nimeni nu poate să se prevaleze de funcțiile deținute în partid sau în stat pentru a nesocoti legile statului, a încălca normele democrației noastre socialiste. Fiecare cadru de partid și de stat, fiecare cetățean poartă răspunderea pentru faptele sale, nu poate acționa decât în spiritul prevederii legilor țării.

Principala răspundere pentru aplicarea legilor, pentru a asigura aplicarea drepturilor și libertăților cetățenești, revine partidului nostru ca forță conducătoare a națiunii. Organele și organizațiile de partid poartă răspunderea atât pentru hotărârile pe care le adoptă, pentru activitatea lor colectivă, cât și pentru munca fiecărui activist în parte. Trebuie înțeles că hotărârile adoptate de partid, de organele sale nu pot fi opuse legilor țării, că nimeni nu poate interpreta după bunul plac aplicarea prevederilor constituționale.

Aceasta este una din cerințele esențiale ale exercitării în condiții bune a rolului politic conducător al partidului.

Raportul comisiei de partid a fost discutat în Presidiul Permanent al Comitetului Central al Partidului Comunist Român care a apreciat justetea constatărilor și a hotărât să fie supus spre dezbateri Comitetului Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român. De asemenea, s-au stabilit de către Presidiul Permanent următoarele propuneri:

1. ~~Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului~~ Comunist Român să condamne înscenarea odioasă făcută împotriva lui Lucrețiu Pătrășcanu și a celorlalte persoane anchetate și judecate împreună cu el, precum și a tuturor abuzurilor, savinărilor și practicilor străine principiilor partidului și statului nostru, prin care s-au încălcat cele mai elementare norme ale moralei și legalității socialiste.

2. Reabilitarea politică a lui Lucrețiu Pătrășcanu.

3. Să se recomande organelor de justiție să revizuiască, potrivit legii, hotărârile de condamnare a lui Lucrețiu Pătrășcanu.

4. Strămutarea osemintelor lui Lucrețiu Pătrășcanu la Hemiciul Monumentului eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism.

5. Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român să ia măsurile necesare pentru reabilitarea politică și juridică a celorlalte persoane din procesul Pătrășcanu precum și din alte procese în care s-au comis abuzuri și ilegalități.

6. Intrucît la săvîrșirea acestor deosebit de grave încălcări ale legalității au participat persoane care sînt în viață dar care nu mai pot fi trimise în judecată penală decît dacă faptele săvîrșite sînt potrivit legii, prescrise, să fie trase, cu toată hotărîrea și intransigența, la răspundere pe linie de partid.

7. Se recomandă Consiliului de Stat anularea decretelor prin care s-au acordat distincții celor care au contribuit la pregătirea și desfășurarea acestui proces.

8. Membrii de partid din cadrul organelor de securitate, M.A.I., justiție și procuratură să dezbată și să analizeze temeinic, cu lucrătorii organelor respective, concluziile ce se desprind din practicile nelegale folosite în cadrul anchetei și procesului Iacreția Pătrășcanu.

9. Materialul prezentat să fie supus plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român urmând ca, în lumina concluziilor ce se vor trage, să se analizeze în organele de partid sarcinile ce le revin pentru întărirea controlului de partid asupra activității organelor de stat, în vederea respectării cu strictețe a legalității.

Să se dea publicității, într-o formă sobră, măsura de reabilitare a lui Iacreția Pătrășcanu.